

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

SJUNDE ÅRGÅNGEN.

Tredje häftet.

Innehåll:

	pag.
4 XIX. Om den bevarande instinkten hos qvinnan, af <i>Esselde</i> .	153.
4 XX. Om matematik som undervisningsämne för flickor, af — en — ny (insändt)	160.
4 XXI. Ett par ord om de eviga straffen, af <i>Fr. Br.</i> (insändt)	166.
XXII. Sabbatstanke, af <i>L. S.</i>	175.
XXIII. Våra okända välgörare, af <i>Fr. Br.</i> (insändt)	177.
XXIV. Trädgårds-studier, (Handbok i Svensk Pomologi af Olof Eneroth, del. I) af <i>Esselde</i>	185.
XXV. Montyonska priset, af <i>L. S.</i>	193.
XXVI. Gummans morgonbetraktelser, af <i>E—th</i> (insändt)	200.
XXVII. Räddningsanstalter för fallna qvinnor, af <i>Esselde</i>	202.
XXVIII. Sjukvårdsföreningens första sammanträde d. 24 Maj 1865, af <i>L—d</i>	209.
XXIX. Vår Portfölj	215.

UPSALA

ESAIAS EDQUIST.

1865.

Frédéric Krumen

Obs. omslagets tredje sida.

XIX. — OM DEN BEVARANDE INSTINKTEN HOS QVINNAN.

London har sina *Ragged Schools* och äfven Stockholm har efter dessas mönster fått en och annan s. k. tras-skola, stiftad af den enskilda välgörenheten och vanligen utgörande en länk af den räddningskedja, som pietismen utkastar till de lekamligen nödställda och andeligen skeppsbrutna. — Benämningen "*Ragged School*" är en af dessa sväfvande, obestämda, som vuxit upp ur en tillfällighet och om hvilkas rätta betydelse man i första ögonblicket tvekade. Det blef dock snart bekant, att den var liktydig med en skola för tiggarens i trasor höljda barn.

Nu finns det väl ingen, som ej af hjertat gläder sig, först i allmänhet deråt, att antalet goda skolor för folket mångdubblas, och sedan särskildt åt den omständigheten, att de trasiga barnen få sin egen skola, då de blygas eller måhända icke ens tillåtas att i armodets hela ohöljda elände deltaga i de andra skolorna bland lärjungar, hvilkas drägt ofta utvisar ett lika sorgligt öfverflöd af bjefs och grannlåt.

Detta oakadt kan man ej undertrycka den tanken att det vore godt, om de *trasiga* barnen kunde bli *hela*, deras söndriga kläder lagade och i all synnerhet om de, hvad flickorna beträffar, finge lära att sjeliva laga, icke blott sina egna, utan äfven den öfriga familjens slitna plagg. En sådan tanke har länge föresväfvat oss, skärpt för hvarje gång vi kastat en blick in i ett fattigt hem, med en mer eller mindre talrik barnskara.

I fattigmans hus äro barnen, isynnerhet döttrarne, ofta mera bortskämda med att få följa sin egen vilja än inom förmögna och bildade familjer, hvarför deras uppfostran, skolgång och arbete ej sällan lämpas helt och hållet efter deras eget godtycke*). Dertill kommer den hos föräldrarne så vanliga

*) Följer man under ett par år med någon uppmärksamhet de halv-vuxna döttrarne inom en sådan familj, skall man vanligen finna dessa deras viktigaste utvecklingsår egnade åt de mest planlöst bedrifna sysselsättningar. Ett par terminers skolgång, omvexlande

önskan, att deras barn måtte bli — icke just bättre, frommare, klokare, sparsammare än de sjelfva — men *att de måtte bli någonting för mer*. “Om jag än skall släpa aldrig så hårdt, natt och dag, så nog skall flickstackarn slippa tjena“, är ett uttryck, som blifvit nästan stereotypiskt hos mödrar af arbetsklassen, kanske mest hos dem, hvilka genom arbetsamhet och klok hushållning lyckats vinna en torftig bergning. Om fäderna i allmänhet dela denna åsigt, våga vi ej afgöra; men hvad vi veta är, att mången olycklig flicka, hvilken aldrig lärt känna en far, om ej af modrens antydningar om hans förnäma börd eller höga lefnadsställning, skulle af modren anses nedsätta sin i sanning redan nog eländiga härkomst, om hon antog tienst. De stanna sålunda hemma, dessa döttrar, och *virka* eller tillverka andra grannlätsarbeten till försäljning (hvilket dock sällan lyckas) eller till eget bruk. Inom hem åter, der nöden tvingar att tillgripa hvilken brödgifvande utväg som helst, skickas flickorna ofta redan vid 10, 11 års ålder ut i tienst såsom springflickor eller barnflickor, på det föräldrarne åtminstone ej må betungas med deras underhåll “*då de icke kunna göra någon nytta hemma*“. Eller ock tagas de ur skolan, för att, medan föräldrarne gå i arbete borta, se efter småsyskonen i det fattiga hemmet, der man ofta skall finna dem trampa vaggan *med en virkning i handen*, medan trasorna hänga kring dem sjelfva, föräldrar och syskon. I skolan ha de kanske aldrig varit så länge eller så regelbundet, att de kommit in i syklassen*). En stor del af dessa 10 å 11 års flickor kunna således icke sy; mödrarna kunna

med fabriksarbete, hvilket åter efterträdes af befattningen som springflicka, kanske på ett kaffehus eller en krog; derpå kanhända någon tid tillbragt i hemmet, en termins undervisning i slöjdskolan utan allt ändamål, ett halfårs befattning som biträdande i en bod, så några månaders skolgång och derpå nattvardsläsningen, hvarefter flickan vanligen lemnas att sörja för sin egen framtid, utan att hafva lärt något, som kan göra henne duglig på någon plats i lifvet.

*) Inom en och kanske flera skolor i Stockholm har det nemligen ända till det sista året hört till regeln, att barnen 4 gånger skulle ha läst igenom katechesen utantill, innan de fingo komma i skolan! Denna regel har tydligen varit föranledd deraf, att flickornas antal varit alltför stort (betydligt öfver 100), att samtidigt undervisas af den rika församlingens *enda* syskolas *enda* lärarinna.

ofta och hinna oftare ej att lära dem. Men *virka*, det ser så roligt och så lätt ut — man får lära det för 1 rdr af den gamla mamsellen midt emot, och så tigger man eller svälter för att spara ihop några slantar — och så *virkar man!* Under tiden begagnas familjens slitna kläder så länge de hänga ihop, såsom man säger, och kastas sedan bort*) för andra plagg, hvilka gå samma öde till mötes. Att taga vara på, vårda och låga det gamla, att det må vara snyggt och hålla så länge som som möjligt; att sedan detta ej längre låter sig göra, bevara de dugliga styckena af det utslitna plagget — det är nästan en utdöd konst. Att upplifva densamma och hos qvinnan af folket åter väcka och uppfostra den bevarande instinkten, synes oss därför vara en bland vår tids uppgifter — icke mindre vigtig därför att den är en af de ödmjukaste.

Denna tanke och den derifrån oskiljaktiga frågan: *Hur skall det låta sig göra?* har länge sysselsatt oss. I England skulle man troligen tillgripit den vanliga utvägen: tryckandet och spridandet af små ströskrifter i ämnet. Metoden har sina goda sidor och har, åtminstone till en tid, burit god frukt inom det land, hvarest den först uppkommit och tillämpats, ehuru man kanske ofta öfverskattar omfånget och varaktigheten af dess verkningar. Men hvad som är bra för Pål, är det ej alltid för Per, säger ordspråket. För vår del ha vi aldrig trott på kraften af utifrån lånade systemer för befrämjande af vare sig den ena eller andra folkliga dygden. För att kunna vinna något verksamt och varaktigt inflytande på den svenska arbetaren ha vi trott oss märka, att man måste uppsöka honom på hans egen grund och botten, träffa honom med hans egna vapen, gripa in i sjelfva hjertat af hans lif, i hans hem, i hans arbetsförhållanden, i hans hvardagsvanor — de må nu vara goda eller onda. Blotta ord, om än så välmenta eller värtaliga, gå på honom förlorade. Vill man öfvertyga honom, måste man tillgripa praktiska, i ögonen fallande, i ordets egentliga bemärkelse *hemgående* bevis, antingen det nu gäller reformer i moraliskt, i ekonomiskt, i sanitärt afseende, eller en sådan skenbart obetydlig fråga som den vi här framkastat, *uppfostrandet af den bevarande instinkten.*

*) Eller säljas de för några ören till lumpsamlaren, då, enligt svenskens vanliga åsigt, den *kontanta* vinsten, om än så ringa, uppväger hvarje annan.

Hvad är då att göra? frågar man. Vi svara: inrätta ett slags "*Ragged Schools*" i bemärkelsen af "*Stopp- och Lappsolor*", der fattiga flickor få lära att laga sina egna och familjens slitna plagg, hvilka de rentvättade medfört till skolan. Dessa kläder, slitna under hårdt arbete för familjens dagliga bröd, nu hela och i brukbart skick återburna till det torftiga hemmet och med stolthet förevisade af den lilla laggerskan, hvilken måhända från skolan medfört premium för den vackraste stoppen eller den bäst påsydda lappen, männe de ej skola tala kraftigare än några *tracts*, — på ett mera praktiskt, i ögonen fallande sätt öfvertyga de hemmavarande om nyttan af en reform, hvilken de i teorien föraktat? Så har det åtminstone förefallit oss.

I femte häftet, 6:te årgången af denna Tidskrift framkastades i förbigående idéen till en dylik skola. Till vår glädje ha vi funnit att den slagit an, som det heter, i det vi från flera olika håll blifvit uppmanade att förklara, huru vi tänkt oss inrättandet och det praktiska genomförandet af den föreslagna Stopp- och Lappsolan. Saken är så enkel och så lätt verkställd, att det endast erfordras några få anvisningar till ledning för dem, som fattat intresse därför, och vi efterkomma här med nöje den vänliga uppmaningen.

Vid hvarje företag i någon mån afsedt att främja allmän nytta, torde den första fråga man bör göra sig, vara denna: är ett sådant företag af behovet påkalladt, och kan det, ändamålsenligt genomfördt, fylla detta behof? Kan man efter en allvarlig granskning af förhållandena — dervid alldeles förbiseende den egna önskan att på ett eller annat sätt vara nyttig, som möjligen gifvit första anledningen till planen — jakande besvara frågan, må man då, med målet klart för ögat, samla hela sin kraft för att uppnå detsamma. Sedan man beräknat den sannolika kostnaden för undervisningen af ett visst antal lärjungar*), uppgör man ett program för skolans

*) För ifrågavarande fall bör kostnaden ej bli särdeles betydlig. Upplýsning, aflýning till en hufvudlärarinna samt litet sybehör, tråd och garn m. m. utgöra de väsentliga utgiftsposterna. Vi antaga nemligen att till lokal utan svårighet skulle erhållas den, som begagnas af den vanliga syskola, hvilken väl numera ingen stadsförsamling saknar. På landet bör kostnaden bli ännu obetydligare.

ändamål och verksamhet samt utfärdar en inbjudning till medverkan i företaget, hvilken, spridd genom vänner och bekanta säkert snart skulle vinna ett tillräckligt antal personer, villiga att garantera företaget. Föreningen, eller hur den nu må behaga kalla sig, ha vi föreställt oss bestå dels af betalande, dels af biträdande ledamöter, de senare endast qvinliga och förbindande sig att under vissa timmar i veckan, jemte en aflönad föreständerska, deltaga i undervisningen. Skulle någon af de frivilliga lärarinnorna vilja åtaga sig en föreständerskas besvär blir företaget så mycket mindre kostsamt och i följd deraf lättare att verkställa. En direktris utses åt hvilken ledningen af det hela anförtros*). Underrättelse meddelas om den nya skolans tillvaro medelst små tryckta cirkulärer, utdelade genom ordningsmän, fattigläkare, fattignämnd och skyddsföreningar samt i skolor**). Lärjungarnes ålder torde böra vara från 11 till 16 år med undantag för särskilda fall; undervisningstiden två till tre timmar, tvenne på hvarandra följande aftnar i veckan, på det de till lagning medförda kläderna ej må för länge uppehållas. Då lärjungarne erhållit någon skicklighet kan arbete äfven emottagas för betalning, hvaraf en del borde tillfalla lärjungarna, en del användas till premier m. m.***).

Vid denna såsom vid all undervisning blir det en hufvudsak att söka göra den till ett nöje för lärjungarne och att komma dem att finna sin heder uti fullgörandet af ett godt arbete, äfvensom att sporra dem till täflan om hvem, som skall arbeta bäst och fortast. Det sista är här af ej ringa vikt, så vidt det kan förenas med ordning och noggrannhet. Det är

-
- *) Sker företaget i större skala faller det af sig sjelfft, att man äfven måste utse en kassaförvaltare med redovisningsskyldighet inför de öfriga ledamöterna eller af dem utsedda revisorer.
- ***) Dessa cirkulärer böra vara ställda till mödrar och matmödrar, påpekande ändamålet med och nyttan af en skola, sådan som den ifrågavarande, bestämmande inträdesvilkoren, såsom ålder, skicklighet i vanlig slätsöm, en viss månadsafgift, om man så vill m. m.
- ****) Ehuru föräldrar och matmödrar böra tillsägas att låta barnen medföra lappar, stoppgarn m. m. så vidt de ega sådant, torde dock ett förråd tygstycken och lappar af olika slag böra insamlas för skolans räkning, hvilket säkert lätt kan ske genom deltagarne i företaget och deras vänner, hvarjemte bidrag troligen äfven gerna lemnas af sömmerskor, skjortfabrikanter, skräddare m. d.

nemligen en stor sällsynthet att bland den tjänande eller arbetande klassen finna hvad man kallar en "flyhändt.", sömmerska, så vida hon ej gjort sömmen till sitt lefnadsyrke*).

I början får man naturligtvis lemna lärjungarne mycken hjälp, men småningom anförtros de att sjelfva välja, tillklippa och tråckla sina lappar, och först, när de någon tid visat sig på egen hand kunna fullt pålitligt laga olika slags plagg, böra de anses färdiga att lemna skolan, då de erhålla skriftligt intyg om sin skicklighet. Små premier af sybehör eller skrifter, utdelade för flit, ordning, skicklighet, fortfärdighet m. m. samt några få större belöningar till dem, som förena alla dessa egenskaper, skulle säkerligen bidraga att lifva arbetet.

Då det är af vigt för hvarje qvinna att kunna arbeta samtidigt med tanken och handen, och detta icke minst för den fattiga, hvars omtanke ofta tages mera i enspråk, kunde man med försiggkomna elever försöka att under arbetet läsa högt en stund ur någon nyttig och underhållande bok**)

Måhända skall mången rikt begåfvad, bildad ung dam bland våra läsare finna vårt förslag föga inbjudande, anseende det under sin värdighet att egna någon del af sin dyrbara tid åt något så hvardagligt och obetydligt som en "*Stopp- och Lappskola*", åt något så prosaiskt, så tålmodspröfvande, så rent af själsdödande som undervisning i sömnad, och detta den tråkigaste af all sådan.

Stannade nu saken vid detta, innebure den ingenting mera, då hade man kanske rätt. Den tänkande, bildade qvin-

*) Sjelfva sättet att hålla nålen och att draga ut tråden inverkar ej obetydligt på farten af arbetet. De flesta arbetsqvinnor föra handen slutet, fingrarne hopdragna kring nålen och draga tråden åt sig, då deremot en naturlig ställning af handen och en utbredd rörelse af fingrarne, i det tråden drages hastigt ut åt höger, likasom reglerar takten och ger bättre fart åt arbetet.

***) Det är oss ett nöje att nämna det en liten profskola, byggd på här angifna grunder, under den förflutna vintern fortgått ett par månader under ledning af några unga, för saken intresserade fruar i hufvudstaden och att den synes fullt motsvara sitt ändamål, hvarför den troligen kommer att i höst fortsättas i större skala. I samma riktning verka till en del Diakoniss- och Skinnarviks-skolorna.

nan borde då måhända ej offra sig för något, som likaväl kunde ombesörjas af personer med föga eller ingen bildning. Men nu hafva vi tänkt oss företaget för både lärarinnor och lärjungar innebära något långt mera och vida derutöver.

Likasom hvarje god skola måste nemligen den här föreslagna icke blott meddela kunskap och praktisk öfning, den måste äfven utöfva ett sedligt inflytande på sina lärjungar. Ordning, snygghet, omtanke, aktsamhet, sparsamhet, alla sådana, den fattiga husmodrens kardinaldygder, kan lärarinnan vid mångfaldiga tillfällen inplanta hos barnen. Den tysta, vänliga omsorgen om hemmets och familjens tillhörigheter, aktgifvandet på hvarje småsak, som kan tjena till gagn eller afvärja skada, det trogna bevarandet äfven af spillror och stycken af förbrukade artiklar samt fyndigheten att använda och tillgodogöra sig detta till nytta, trefnad eller prydnad för hemmet och dess innevånare — alla dessa genuint qvinliga egenskaper kunna af kärleksfulla och kloka lärarinnor väckas och fostras i de ungas hjertan, allt under det händerna syssla med nålen. Huru dessa omedvetna instinkter, sålunda riktade och bildade till goda vanor, framdeles kunna blifva ett värn kring den husliga härden, gifva hemmet en ny helgd, en ny dragningskraft, och sålunda, i all sin skenbara obetydlighet, i sin mån medverka till det mål, för hvilket en *Riehl*, en *Jules Simon* m. fl. så ädelt arbetat — ett mål, hvars uppnående utgör en lifsfråga för hvarje samhälle, mer och mindre brännande i mån, som det befinner sig aflägsnadt derifrån — det stora målet af *arbetsklassens förädling genom återupprättande af hemmets och familjelivets helgd* — härom skola vi måhända en annan gång yttra några ord. Blotta utsigten till ett sådant mål bör dock redan komma uppgiften att växa, lärarinnans ödmjuka arbete att förädlas.

Men icke nog härmed. Vi skulle vilja påstå, att, likasom hvarje god läroanstalt är en skola, icke blott för lärjungan, men äfven i viss mån för läraren, så äfven här. Den simpla, tarfliga "*Stopp och Lappskolan*" skall, rätt ledd, äfven hos lärarinnan fostra och utveckla *den bevarande instinkten* i högre mening. Hon skall lära att icke förakta, men taga vara på, använda och tillgodogöra äfven de ringaste förmågor för de skenbart minsta och obetydligaste ändamål, på samma gång hon lär att rikta alla dessa små krafter till

ett stort gemensamt mål. Hon skall få blicken öppen för sambandet mellan arbetet för enskildt och allmänt väl; hon skall lära inse att hvarje minsta kugg i det stora hjulet är oumbärlig för den jemna framåtgående rörelsen; att hvarje den ringaste kraft, som förspilles eller missriktas, inverkar skadligt och hämmande — likasom å andra sidan att hvarje liten kraft, som, bevarad och förädlad, riktas på sitt mål, i sin mån bidrager till framgången af det stora verket.

Det är ju bildningens företråde att han ser sitt mål, om än så fjerran, att han känner sig arbeta för menskligheten, på samma gång som för individen. Men denna förmån lär, likt hvarje sådan, sitt djupa ansvar, just gent emot de mindre fjerrseende, de ännu instinktmessigt blott för de närmaste behofven arbetande. Må vi fatta detta ansvar i hela dess betydelse och vi skole ej anse oss för goda till något, om än så ödmjukt arbete i mensklighetens tienst.

Esselde.

XX. — OM MATHEMATIK SÅSOM UNDERVISNINGS- ÄMNE FÖR FLICKOR.*)

Bland de ämnen, som förekomma vid den qvinliga undervisningen, börjar numera äfven matematiken att intaga ett rum. Det torde därför icke vara utan sitt intresse för en Tidskrift, som förnämligast gjort till sin uppgift qvinnans höjande och förädlande i moraliskt, intellektuelt och socialt hänseende, att söka upptaga och besvara frågor sådana som denna: *Hvad nytta kunna flickor i allmänhet hafva af matematikens studium?*

Väl har denna fråga redan förut varit berörd i Tidskriften**), och ehuru en eller annan lärare både tänkt häröfver och genom praktiska försök funnit, att detta läroämne ej stöter på större svårigheter för lärjungarne än hvilket annat som helst, torde frågan dock förefalla de flesta föräldrar både oväntad och ny. Meningen med denna uppsats vore att söka

*) Insändt.

**) Se: *En af dagens frågor af St—*, V årg. sid. 257 och *Matematiskt kallprat af L—d*, VII årg. sid. 144 af denna Tidskrift.

närnare utveckla och belysa samma ämne. Emedan frågan synes oss vara af stor vikt och omfattning, ämna vi afdela henne i några smärre, hvar för sig afslutade uppsatser. Den första kommer att innehålla en kort öfverblick af det matematiska studiets uppkomst och utveckling, samt af det mål, som vi dermed skola söka uppnå. De senare komma att behandla den matematiska undervisningsmetoden, studiets omfång, tiden därför, samt slutligen kunskapens underhållande sedan undervisningen upphört.

För att på förhand bemöta inkast, hvilka kunna göras af personer, som frukta att vi vilja drifva det matematiska studiet alltför långt, eller göra det till ett hufvudstudium, nämna vi nu, att enligt vår uppfattning, matematiken såsom sjelfständig vetenskap endast undantagsvis kan komma att idkas af kvinnor, men att studiet i bredd med elementerna i andra vetenskaper kan och bör blifva en viktig del af hennes undervisning. I det följande återkomma vi, som förut är nämndt, till denna afdelning af ämnet.

Utan att vilja eller kunna göra anspråk på ofelbarhet, skola vi söka att utreda den viktiga frågan, skattande oss lyckliga, om vi sålunda kunna vinna en eller annan af Tidskriftens läsare att dela våra egna åsigtger.

Innan vi ingå djupare i ämnet, skola vi göra klart för oss, hvad matematik egentligen är. Vi få sålunda en fast utgångspunkt och befinna oss från början på stadig mark.

Mathematik är ett gemensamt namn för alla de vetenskaper, som hafva *Storheter*, d. v. s. allt som kan ökas eller minskas, till föremål. Betraktar man storheterna i och för sig sjelfva, så får vetenskapen namn af *Ren Matematik*; användes deremot den *Rena Matematikens* läror på verkliga, i naturen och allmänna lifvet förekommande föremål, så uppkommer *Använd Matematik*. Följaktligen sönderfaller det matematiska studiet i 2:ne hufvuddelar:

I. *Den Rena Matematiken* och

II *Den Använda Matematiken*.

S väl den Rena som den Använda Matematiken delas vidare i flere särskilda afdelningar, hvilka i anseende till deras stora omfång, betraktas såsom särskilda vetenskaper.

Den Rena Matematiken omfattar: de *Arithmetiska* och de *Geometrisk*a vetenskaperna.

Den Använda Matematiken deremot tillämpar den Rena Matematikens läror, antingen på föremål i naturen, eller på föremål i allmänna lifvet; i förra fallet kallas den *Fysisk Matematik* och i det senare *Teknisk*.

Efter denna lilla inledning till sjelfva ämnet, torde det tillåtas oss att med våra läsare göra en hastig utflygt, först på det traditionella och sedan på det historiska området af nämnde vetenskap. Vi få derigenom någon idé om, hvilken plats detta studium intagit i vår kulturhistoria och hvad det för densamma uträttat, samt blifva genom jämförelse bättre i stånd att bedöma, huruvida det, ur allmän synpunkt betraktadt, kan tillhöra antalet af de studier, hvilka löna den tid och den möda, som derpå nedläggas.

En afdelning af den Rena Matematiken är, som vi förut omnämnt, *Geometrien*. Ursprungligen lærer denna vetenskap endast bestått i landmätning, och Egypten är det första land, der hon blifvit idkad. Enligt en gammal tradition har Nilflodens årliga öfversvämningar gifvit anledning till hennes uppkomst. Från början af Augusti till slutet af Oktober öfversvämmas Egypten, som vi veta, af Nilen. Derigenom rubbades och flyttades småningom rämärkena för egorna på ömse sidor om floden. Ett klokt hufvud uttänkte därför ett ofelbart sätt att, oberoende af öfversvämningarne, kunna bestämma egovidnen utan rämärken och denna uppfinning var början till *Geometrien*. Den sinnrike uppfinnaren, som fick det infallet att uppmäta sin jord till längd och bredd, kunde naturligtvis ej ana, att han lade grund till en vetenskap, som nu mäter och väger himlakropparne, som söker att utspana de lågar, enligt hvilka Skaparen styr verldarne.

Redan i de äldsta tider, många århundraden före vår christna tidräkning, var *Geometrien* känd och tillämpad på *Astronomien*. Då de flesta andra vetenskaper ännu ej voro anade af menniskoförnuftet, beräknade Chaldeerna med *Geometriens* tillhjälp himlakropparnes rörelser och vi använda ännu i dag deras iakttagelser. Orsaken hvarför *Astronomien* älskades af de Gamle är ej svår att inse. Till följe af folkens nomadlif i de äldsta samhällena, utgjorde deras förnämsta sysselsättning hjordarnes skötsel och vård. Om nätterna, då herdarne i det milda klimatet nedkastade sig att hvila ute på marken, fästade sig deras blickar helt naturligt på den klara natthim-

melen, från hvilken stjernorna sågo ned på dem. Redån ur Jobs bok*) (som anses vara den äldsta i Bibeln) framgår tydligt, att de förnämsta stjernbilder redan erhållit sina namn. Chaldeer och Greker, Hinduer, och till en del redan Chineser, voro medvetna om och hade gjort betydliga framsteg i denna vetenskap.

Den första Geometer, som historien med visshet omtalar, är *Thales*, en berömd filosof, född i Milet i Mindre Asien, omkring 640 f. Ch. Han fick på sin ålderdom lära Geometrien af de egyptiske presterne, hvaremot han till återtjenst lärde dem att genom skuggan mäta pyramidernas höjd. Vid hemkomsten meddelade han sina landsmän Mathematiken.

En af hans efterföljare var *Pythagoras*, född på ön Samos, omkring 580 f. Ch. Han uppfann en af de vackraste satser i hela Elementar-Geometrien**) och i glädjen öfver denna viktiga upptäckt offrade han åt Muserna en Hekatomb: d. v. s. hundra oxar.

En annan märkvärdig man, som utöfvat och alltid skall utöfva ett stort inflytande inom matematiken var, som man vet, Sokrates' lärjunge *Euklides*. Han lefde omkring 300 år f. Ch., men hans födelseort är obekant. I Athen studerade han Mathematiken och i Alexandria undervisade han häri under Ptolemæi Lagi och Ptolemæi Philadelphi regeringar. Han var en ädel och frimodig man, och en gång då hans konungliga gynnare och vän, Ptolemæos Lagos, frågade honom "om ingen kortare väg fanns till Geometrien", svarade han: "det gifs ingen kungsväg till Geometrien". Många arbeten i Geometrien, som dels förkommit, dels ännu finnas i behåll, äro af honom författade och vittna om hans ovanliga flit och förmåga. Bland de arbeten, som utöfvat det största inflytande på ungdomens undervisning och hittills icke blifvit öfverträffade, är Euklidis Elementa eller Grundliga Inledningen till Geometrien. Dessa Elementer hafva blifvit öfversatta från Grekiskan till de flesta Europeiska språk, äfvensom till Chinesiska och Arabiska***); att

*) Cap. 3: 9; 9: 79; 25: 5; 31: 26.

**) 47 Prop. Bok. I (det s. k. Pythagoriska theoremet).

***) En omständighet, hvarför vi ha att tacka att boken ännu finnes i behåll, ty sedan han förkommit på originalspråket (genom branden i Alexandria), fanns han ännu kvar i Spanien hos Araberna, hvarifrån han i elfte århundradet ånyo öfversattes till latin.

desamma haft och ännu utöfva ett omätligt inflytande på människoslägtets kultur, är obestridligt, och då de utgöra det första strängt vetenskapliga verk vi ega i denna vetenskap, har man brukat tilldela dess författare namn af *Mathematikens Fader*.

Archimedes, näst Euklides den mest berömda af forntidens geometer, var född i Syracuse omkring 287 f. Ch. Han gjorde många märkliga upptäckter, hvilka vi ej här kunna uppräknas, och utgaf flera arbeten i dels Ren, dels Använd Matematik. Det är denne store geometer, som fällt det namnkunniga yttrandet: "Gif mig en fast punkt utom jorden och jag vill rubba henne". I det andra puniska kriget försvarade han sin fädernestad en lång tid mot romerska fältherren Marcellus, i det han påfann hvarjehanda förstörelseverktyg emot de belägrande. Vid stadens eröfring*) hade Marcellus befallt att den snillrike mannen skulle skonas. Men ödet ville annorlunda. Fördjupad i matematiska beräkningar, gick Archimedes fram och tillbaka i sitt rum och ritade med sin käpp i sanden på golfvet. Stridsbullret nådde ej hans öra. En soldat, som inträdde för att plundra, störde honom i hans begründningar genom att rubba sanden. Uppbragt häröfver bad han soldaten lemna sig i ro, då barbaren nedstack honom.

Men det skulle för oss blifva alltför långt att påpeka äfven blott de förnämsta af de män, som fört vetenskapen framåt. Ehuru vi härför utan tvifvel stå i stor skuld hos de Gamle, ha dock de nyaste tidernas män bringat vetenskapen till en förvånande höjd. Hvad hon praktiskt uträttat, se vi dagligen för våra ögon i användandet af alla möjliga machiner, anläggandet af jernvägar m. m.; hvad hon kan uträtta på teoriernas område, derom må följande enkla fakta bära vittnesbörd

Vi känna alla, att *Newton* var den som utredde läran om lagarne för himlakropparnes rörelser. År 1781 hade planeten Uranus blifvit upptäckt af den berömde *Herschel*. Den na planets omloppstid eller år svarar emot 84 af jordens, men han hade icke hunnit fullända $\frac{1}{3}$ häraf, innan han började röja så många oregelbundenheter i sin rörelse, att de omöjligt kunde förklaras af de vanliga naturlagarne. Man började då

*) Omkring 212 f. Ch.

misstänka *Newtons* beräkningar och sätta i fråga, huruvida ej Uranus följde andra lagar än de förut beräknade. En fransk astronom, *Le Verrier*, förkastade alldeles dessa misstankar och började, säker på de matematiska beräkningarnes allmänt gällande sanning, att utforska någon annan orsak till planetens rubbningar. Han beräknade den bana planeten redan tilländalupit, beräknade de närliggande planeternas dragningskraft och kom till det resultat, att orsaken måste vara *tillvaron af en större, ännu oupptäckt planet*, som, ehuru tillhörande vårt planetsystem, dock omkretsade solen på längre afstånd än alla de öfriga. Genom fortfarande undersökningar, beräknade han planetens afstånd, dess massa, dess omloppstid, allt efter de Newtonska rörelselagarne och numera säker på sin sak, inlemnade han till Franska Vetenskaps-Akademien år 1846 sina uppgifter härom. Vidare aflät han cirkulärer till andra observatorier, och bad astronomerna granska hans theoretiska resultat genom egna iakttagelser. Då cirkuläret ankom till Berlin den 23 Sept. 1846, riktade observatorn derstädes, Doctor *Galle*, samma afton ett kraftfullt teleskop på den punkt i rymden, der den nya planeten borde visa sig. Den trädde också ganska riktigt inom teleskopets synfält och var *Galle* den förste, som såg den af *Le Verrier* theoretiskt beräknade världskroppen. Det är denna planet vi nu kalla *Nep-tunus*. Uppträcker sådana som denna äro teoriens triumf!

Vi lemna det nu öppet åt hvarje läsare att sjelf bedöma, huruvida Matematikens studium ur blott *allmänt bildande* synpunkt kan ega intresse eller ej för flickor. Vi tro att i detta ämne ligger någonting särdeles tilldragande, just genom det stora inflytande det haft på den menkliga kulturen. Men detta är icke allt. Man har kanske ej så orättvist beskyllt qvinnan för en viss böjelse för ytlighet, för oförmåga att gå på djupet med sina studier. Vi tro ej att denna böjelse, denna oförmåga ligger mera i hennes natur än i mannens, utan har sin grund i en bristfull uppfostran, som vi böra söka afhjelpa. Hvarje läroämne, som grundligt studeras, eger i sig sjelft något fostrande, bildande. I visst fall kan måhända Matematiken sägas ega det i högre grad än andra, på grund af det absolut sanna i de resultat, hvartill den leder. Det ovissa och osäkra är bannlyst från dess område. Af gammalt har det varit sagdt, att intet studium skärper mera eftertanken,

iakttagelseförmågan och minnet; vi upprepa det här såsom vår egen öfvertygelse. Vanan vid upptäckter, bemödandet att oupphörligen härleda verkningarne ur deras sanna, deras rätta orsaker, något som är matematikens grundlag, dess A och O, kan icke undgå att på dess idkare utöfva en bildande, för tanken och omdömet uppfostrande verkan.

Des-utom förekomma i alla vetenskapliga böcker en sådan mängd ord och begrepp, hemtade från det matematiska området, att en läsare, okunnig om dess betydelse, mången gång förlorar meningen med det framställda. Är det afsigten med en flickas undervisning, att hon skall erhålla något mer än de ytligaste begreppen om t. ex. naturvetenskaperna, så är detta otänkbart utan Matematik. Ingen kan förstå den enklaste lärobok i t. ex. fysik eller astronomi, utan någon kunskap i Geometri och Algebra. Vetenskapens *resultat* kan man väl lära känna härförutan, men *sättet* hvarpå dessa resultat ernåtts, förblifva utan Matematik en gåta.

Mathematikens studium är ur allmän synpunkt intressant, emedan denna vetenskap varit och ännu är en så stor faktor i mensklighetens utvecklingshistoria; den lär oss att tänka klart, att ordna och uppställa det tänkta i en följdriktig kedja — den gör oss praktiska, i lifvets yttre förhållanden rådiga och bestämda, samt slutligen öppnar den för oss inträdet till naturvetenskaperna, detta vidsträckta område, som inom sig döljer så många skatter, ännu icke upptäckta af den forskande menniskoanden!

—en—ny.

XXI. — ETT PAR ORD OM DE EVIGA STRAFFEN.)*

Svar till några mina okända korrespondenter med anledning af
"en Drömsyn"***).

"Herre, låt oss se Fadren, så
hafva vi nog." Joh. 14: 8.

Som jag genom både tryckta och skriftliga meddelanden
erfarit, att min "drömsyn" öfver yttersta domen, nyligen in-

*) Insändt.

**) Se *Vitterhetsstycken af Svenska Författare och Författarinnor*, utgifna 1865 till förmån för *Asylet för Pauvres Honteuses* i Stock-

förd i vitterhetskalendern, utgifven till förmån för Asylet, väckt missnöje och oro hos en del allvarligt sinnade Christna, bland

holm, sid. 57. Då den ofvannämnda Drömsynen, kallad Yttersta Domen, genom de anmärkningar, som deremot blifvit framställda såväl i en offentlig tidning, som i enskilda skrivelser till förf:n, gifvit anledning till den här insända och meddelade skriften, torde det vara skäl att i några få ord antyda hufvudpunkterna deraf för dem, som ej redan känna dess innehåll.

Drömmerskan såg människosläktet stå på sitt rum i den eviga rättens salar, väntande sin *slutliga* dom. (Ordet synes antyda att andra domar föregått.) Och hon var med sitt slägte.

En skildring följer af de olika grupperna af andar, de skuldlösa bidande i salig glädje, men jordens fallna slägte, med syndens och lidandets djupa spår på sina anleten, bidande med bäfvan domaren och domen.

Drömmerskan kände ej fruktan, men en djup rörelse af kärlek och medlidande. Hon ville ej, kunde ej tro, att dessa tallösa skaror af odödliga väsen skulle dömas till *eviga* qual. Hennes hjerta trotsade denna tanke — "kärleken trotsar allt, verlden, döden, afgrunden" — och med ord, beslägtade med en Mose (2 M. B. 32) och en Pauli (Rom. 9: 3, se Mellins förkl.) utbrast hon ångestfullt: "Finns i himmelen ingen fullkomlig nåd — — O! så vill jag hellre vara den fördömda än fördömare!"

Men den bidade stunden kom; himmelen öppnades — floder af ljus framvällde derur och en röst gick ut öfver de väntande skarorna såsom en sakta vind, sägande: "Rädens icke! det är jag!" Och de sågo en människoskepnad af utsägligt majestät, räckande emot dem sina armar; och de sågo hans händer genomstungna och vid hans hjerta ett djupt ärr. Åter ljödo orden: "följen mig!" och det blef en rörelse bland människorna. Nära och fjerran, längre och längre bort rörde de sig, dragna likasom af en mäktig naturkraft, framåt, uppåt, mot det mål, dit den gudomlige anföraren ledde. Drömmerskan var med och såg otaliga händer af de främre skarorna omfatta deras, som efter kommo; såg englar utgå att upplyfta dem som föllo, hjälpa dem som blifvit eter i mörkret eller förlorat vägen. Om någon eller några gingo förlorade, räckte ej hennes blick till att se.

Drömmen slutar med en skildring af de frälsta skarornas stigande från den ena klarheten till den andra, huru de drogo under skiljda vägvisare till de många boningarne i fadershuset, strälände i olika ljusbrytningar, och huru, till slut, för dem, som voro den gudomlige ledaren närmast, det innersta ljusets portar öppnade sig, det rena, från hvilket allt annat har sitt utlopp. Och hon såg det flöda likasom i vågor, drifna af puls-slagen ur något osynligt och mäktigt hjerta. "Och hon förstod

hvilka en välmenande person, (som jag dock ej kan lyckönska till dess Gudsbegrepp) äfven hotar mig med "Korahs öde i öknen", och utsigt till "evig fördömmelse" för den i drömsynen anförda bittra tanken från en genomgången, mörk stund — så önskar jag att både för egen och för andras skull få yttra några förklarande ord öfver nämnda syn*).

Jag omfattar med glädje detta tillfälle att påkalla uppmärksamhet för en den synpunkt som synes mig vara af största vikt för bedömande af frågor af den art, som här föreligga. Ty sannt är hvad vi med något olika ord här upprepa efter *J. F. Lobstein*, "mycket vore i människans hjerta och äfven i det menskliga samhället annorlunda, om vårt förhållande till Herran vore klarare och sannare". Vi måste därför icke stanna i motsägelser rörande Honom, icke stanna på halfva vägen; vi måste gå fram till Honom, lära känna Honom sådan Han är, så till sägandes "taga på Honom" för att af Honom själf undfå det ljus, som upplyser, den kraft, som kan hela oss. Men — — åter till "Drömsynen"!

Den nedskrefs för omkring trettio år sedan, vid en vigtig brytningsperiod af mitt inre lif; blef äfven några år senare tryckt i en Upsalakalender, för hvilken man anmodat mig om bidrag, kom ut, väckte hvarken förundran eller harm och hemföll till drömmars vanliga öde att — glömmas.

Då den, för några veckor sedan, händelsevis, upptäcktes af en min vän, som samlade bidrag till Asylkalendern och mitt samtycke begärdes att bland dessa utgifva stycket ånyo, hade jag själf förgätit det, väl icke till grundtanken, men till dess utförande, tyckte mig dock i minnet af dess förra harmlösa framträdande, kunna bifalla till hvad som önskades. Senare väckt af ett påkommande tvifvel om styckets lämplighet, begärde jag få genomse mitt opus, innan det trycktes. Det var för sent, det var redan tryckt; dock

att de voro i Guds tempel — i skapelsens allraheligaste, der Gud själf, *Skaparen*, *Återlösaren*, *Fullbordaren* — — är *Ljuset*.

Red:n.

*) Det torde böra nämnas, att förf:n anhållit om plats för denna förklaring i samma tidning, som med stränghet bedömt hennes Drömsyn, och det var först då detta vägrades, som hon med samma begäran vände sig till Red:n af Tidskrift för Hemmet.

fick jag tillfälle att vid korrekturet göra åtskilliga ändringar i detaljer. Ingen gjordes i hufvudsak, men hufvudsaken tror jag kan, rätt förstådd, försvara sig.

Det slags uppmärksamhet, som stycket nu väckt, synes mig, jemförd med dess första likgiltiga emottagande, vara ett glädjande tecken till det intresse, som vaknat hos oss för de religiösa frågorna under senaste årtionden. Och då jag i min "drömsyn" icke velat framställa någon åsigt, som icke hvilat på evangelisk grund, eller icke är fullt förenlig med mänsklig frihet och med Christi krafts och nådesverkningar, så måste det yttrade missnöjet härröra af något fel i min framställning, kanske äfven af något litet fel hos en del läsare, hvilka dessutom — besynnerligt nog — tyckas betrakta detta fantasistykke som en dogmatisk trosbekännelse.

Det hade nemligen icke fallit mig in att någon kunde fatta uttrycket "såsom en mäktig naturkraft", som en mekanisk sådan, då den för min uppfattning var en helt och hållet andlig; lika litet att den skådade, frälsande evolutionen af människoläget icke skulle förstås såsom försiggående under æoner (obestämda tidsrum) samt genom hela den sanna Christenhetens missionerande verksamhet — "de uträckta händerna — englarna!" ehuru den i drömsyner skådas såsom närvarande.

Gerna må emellertid medgifvas, att detta är en brist i framställningen, hvarigenom frälsningens nödvändiga vilkor å människans sida, blifvit bortskymda, så att det för mången kan synas som voro inga sådana till. En verklig uppmärksam blick skall dock näppeligen undgå att se dem förutsatta i uttrycken om ett "yttersta mörker", der drömmerskans blick ej räcker till att se om en del menniskoandar qvarstanna eller — "gå förlorade". Ty så visst som det gifves fysiska naturlagar, dem ingen kan strafflöst öfverträda, finns det andliga sådana med samma påföljd. Och så visst som den meniska, hvilken bemödar sig att följa Guds väg och vilja, måste hamna i Hans himmelska rike, så visst måste den, hvilken vänder sig bort derifrån, för att följa sin sjelfviskhets lagar, förvisa sig sjelf till ett andligt Cayenne eller Siberien, eller, som det heter i det kraftiga folkspråket — *till helvetet*, och der plågas af en törst, som ej kan släckas, af en eld, som ej kan upphöra att bränna, just emedan de *icke* äro materiella, godtyckligt pålagda straff, utan grundade i begär, som

icke längre kunna tillfredsställas, och i det vaknade samvetets qual, mera brännande än bålen och vulkanernas lava — — *så länge som de fortvara.*

Och skulle vi förutsätta, att skapelseverket är ständigt fortgående, att Skaparen ständigt ånyo utsänder andar, begåfvade, såsom människorna, med förnuft och fri vilja, samt möjlighet att missbruka dem, så måste vi äfven förutsätta möjligheten af ett fortfarande helvete eller osaligt tillstånd, dit andarna kunna döma sig sjelfva.

Men skola de förblifva der, "att pinas i evig tid?" och satan sålunda behålla ett evigt välde, ett rike motsatt Guds! . . .*) *Kan* ett skapadt, timligt väsen tänkas fortleva uti eviga plågor, eviga qual? eller fortfara, att i all evighet aflägsna sig från lifvets källa — *Gud?! . . .* Måste det icke endera tillintetgöras, upphöra att vara? — "den andra döden" — eller ock — omvända sig, och Guds i Christo uppenbarade oändliga kärlek få makt med dess själ, efter allt? . . .

Bålen nedbrinna med sina offer, och deras aska göder jorden; vulkanernas sjudande lava stelnar omsider, men blir under himmelens regn och solljus en gång lucker och fruktbar mark, en del efter få, en del efter flera hundra eller tusende år.

Och syndarens hjerta, krossadt af qualen, härjadt af samvetets stygn och straff, af alla syndens följder, skulle det, så länge som det har qvar känsla, förmåga att lida, så länge som det icke fullt förhårdnat — upphört att lefva och lida — skulle det ej slutligen öppna sig för den himmelska Förlossaren, om än efter tusen sinom tusende år?! . . .

Eller skulle Christus icke längre vara densamme? Skulle *Han*, som kom till jorden för att uppenbara *Fadren* "den rätte *Fadren* öfver allt det *fader* heter i *himmelen* och på *jorden*" (Eph. 3: 15) som kom "att uppsöka och frälsa det som förtappadt var, och att hela de förkrossade hjertan", *Han*, som fällde tårar öfver människornas synder och sorger,

*) En åsigt, som dock synes kraftigt nog motsagd i Frälsarens ord: "Mig är gifven all makt i *himmelen* och på *jorden*" (Matth. 28: 18), likasom i de sista orden af bönen "Fader vår", samt Joh. 12: 31, 32. 16: 11, och på flera ställen i den Heliga Skrift.

som framställde sig för dem i parablerna såom en herde, hvilken lemnar allt för att uppsöka det förlorade fåret, och såsom en qvinna hvilken uppsöker den förlorade penningen, *Han* som lärde oss om englarnes glädje i himmelen (Luc. 15), *Han*, som gaf sitt lif för själars frälsning — skulle *Han* hafva förändrat Sin natur? . . . Och skarorna af Hans trogna, och englarna i himmelen, skulle de likaså hafva förändrat sin? Ej mera verka för, ej mera glädja sig åt syndares bättring, utan lefva förnöjda i sin himlaro, medan de fördömda — deras bröder och systrar — lefva i helvetets kval?! . . .

Man skall svara oss med Christi egna stränga uttryck om "domen", anförde i den Heliga Skrift. Vi kända dem väl, men äfvenså deras motsatser, uttalade af samma heliga läppar, och vi erkänna ingen auktoritet öfver Christi ord i skriften, utom den, som allena kan förklara dem, nemligen *Christus sjelf*; ingen auktoritet öfver Evangelierna utom *Evangelium*, det frälsningens eviga Evangelium, som Herren bjöd sina lärjungar: "predika i hela verlden, allom kreaturom". Och vi tro, att öfver bokstafstron står den lefvande tron, öfver bokstafven *Anden*, som allena ger den döda bokstafven lif. (Joh. 6: 63; 2 Cor. 3: 6.)

Må det tillåtas mig att för ett ögonblick återvända till "drömsynens" innehåll.

"Drömmerskan" befann sig en tid innan den nedskrefs i en gammal-luthersk kyrka, der hon ofta hörde lärarena predika om vår Herres rättfärdighet och förfärliga straffdomar, om helvetet och de *eviga* kval, som skulle drabba hvar och en syndare, (och alla voro vi ju syndare) som icke redan under det jordiska lifvet omvände sig till frälsaren Christus. En predikant försäkrade sina åhörare, att dessa kval voro "mycket, mycket värre än den allra värsta tandvärk". En annan tröstade dem dermed, att "de lycksaliga andarna likväl icke skulle störas af de fördömdas kval och skrän (vore det än deras när-mastes), ty Gud skulle nog sörja därför, att de ej af något skulle oroas i deras himmelska ro."

Nämnda drömmerska led denna tid mycket af tandvärk och kunde därför tillfulto uppskatta styrkan af liknelsen, samt sinnelaget i den tröstande försäkran.

Vid samma tid framstod i flera Europas länder, den s. k. *Evangeliska Alliansen*, hvilken, i den samfälda protestantiska Kyrkans namn utfärdade ett program, med anspråk att uttala denna kyrkas — och med detsamma den Christna kyrkans — väsentliga tro och lära. Bland dess artiklar, hvilka ansågs böra kunna underskrifvas af hvar sannskyldig Evangelisk protestant, var en som antog: "den *eviga* fördömseln samt evigheten af helvetesstraffen."

Ung ännu, och ännu föga förtrogen med synden i människohjertat, men redan mycket med olyckan och lidelserna i naturen likasom i människolifvet, aflägsnade drömmerskan sig från kyrkan med hjertat fullt af bitterhet mot denna, och mot den Gud, som *der* predikades. Men så hörde hon åter ur samma kyrka och af samma kyrkas män, ord af Evangelisk fullhet, ord ur Christ kärleks skatt, som oemotståndligt drogo henne tillbaka och — frälsade henne från förtviflan; dock icke från ständigt återkommande bittra tvifvel, icke från vacklande mellan tro och otro, samt misströstan om att någonsin finna ljus och frid, reda och sammanhang i lärar, som förkunnade oss en allsmäktig och allgod Gud och fader, och på samma gång hans eviga förkastelse och fördömselse af större delen af hans skapade väsen — människorna — för hvilka lärar kyrkan hänvisade till Christi ord i den Heliga Skrift. Dessa ord bortskymde ofta för henne Gud, Christus, Christendomen, och all lifvets glädje. En prometheisk gam slet då hennes hjerta och stundom reste sig detta under dess bett, i prometheiskt trots.

De, som äro färdiga att derföre fördöma henne, borde dock kunna förstå att det var sjelfva det högre Gudsbegreppet inom Christendomen, som hos henne uppreste sig och kämpade mot ett lägre. Hon ville se *Fadren* i verdens styresman, såsom hon icke såg honom i naturens eller historiens blodiga uppträden, fulla af våld och orätt; hon ville kunna *älska Gud*, och Kyrkan visade henne den obevekliga domaren, den eviga fördömseln! Ur dessa motsägelser sökte hon fåfängt en utgång, frågande med förtviflande hjerta: "hvad är *sanning*? — Så intill den dag — välsignad vare den! — då hon plötsligen fick syn på *Christus sjelf* och -- sjönk till Hans fötter.

Att skildra hvad som följde under dagar, nätter, veckor, månader, år, den glans som för henne upplyste hela verden

från det Thabor, der hon såg Herren förklarad, den namnlösa kärlek och sällhet, som intog hennes hjerta, är omöjligt, och hörer dessutom icke hit. Men det hörer hit att påvisa huru dessa momenter af djupaste mörker och klaraste ljus, af högsta smärta och högsta fröjd sammandrogo sig i den skådning, som senare blef, till någon del, framställd i "drömsynen". Hvad som framför allt i denna torde felas är, i förgrunden, framställningen af den grymma lära och dess blinda lärare, som framkallade hennes upproriska suck. Den tystnade när hon, liksom synderskan, hvilken omtalas i skriften, nyss omgifven af skoningslösa domare, såg framför sig — "Jesus allena" (Joh. 8: 9.)

Och hon har för denna sin uteslutande skådning en stor föregångare, en stor auktoritet att hänvisa till.

"Drömsynen" förutsätter dock möjligheten, att en del menniskoandar kunna "gå förlorade", den gudomliga, frälsande viljan till trots.

Men Aposteln Paulus, i sina profetiska syner af de yttersta tingen och människoslägtets slutliga öde, ser tydligen *alla* människors och alla väsens slutliga frälsning och pånyttfödelse i Christo. (1 Cor. 15: 22—28, 51—57; 1 Eph. 1: 21, 22, 23; 1 Col. 16 och följ., samt på flera ställen.)

I denna människoslägtets stora sammanfattning i Christo, absorberas för den store Aposteln blickar, under dessa hans hänryckta stunder, alla mellanliggande, förberedande, nödvändiga och naturliga discipliner och öfvergångar.

För Paulus visar sig "fängelset fångat, domen utförd till en seger (Matth. 12: 20), döden uppsvulgna i segern, då allt är fullkomnadt och Gud blifvit "allt i alla".

Paulus skrifver *efter* Christi "bortgång till Fadren" och *efter* utgjutelsen af Andan, som Han, kort före sin död, lofvade sända sina lärjungar, såsom "Hugsvalaren, Sanningens anda, som skulle påminna dem allt hvad Han hade sagt, och leda dem uti all sanning". (Joh. 16 kap.)

Tyder icke denna Pauli uppfattning af Frälsarens olika yttranden om de yttersta tingen, på en ståndpunkt, från hvilken dessa yttranden visa sig, såsom skjilda lemmar af ett organiskt helt, delar, hvilka låta sig sammanföras och enas under en *högre* ordnande och förklarande enhet eller lifsprincip, den vi icke kunna söka eller finna, utom i *Christi eviga* vid-

sen, vilja och verksamhet "i går, i dag och så desslikes i evighet". Med ett ord: i *Christus sjelf* och "Gud förklarad i Honom."

Högheten och fastheten af denna ståndpunkt synes mig bevisa sig af sjelfva dess följder, icke blott för en både hjertat och förnuftet tillfredsställande uppfattning af den Christna uppenbarelsen i förhållande till dess urkunder, och till andra icke Christna religionsläror, utan för den syn af obeskrifbar storhet och herrlighet, som derifrån öppnar sig öfver kretsar utom den jordiska.

Såsom då man stiger uppför ett högt berg, från afsats till afsats, för att få en fullständig utsigt öfver landskapet, och vet att man hunnit toppen, när intet föremål mera stänger den forskande blicken, utan den skådar fritt omkring sig åt alla sidor, öfver himmel och jord; så äfven kan den ande, som sökt och söker den högsta sanning, ordet till livets gåta, till världens och varelsernas upphof och yttersta mål, och ej kan gifva sig tillfreds förrän han funnit det, utan söker alltjemt med hjertat brinnande, — från den nyss angifna ståndpunkten skåda ut i universum och jublande utbrista: "Jag har funnit".

Ställ teleskopet på den fjermaste fixstjerna, på den dunklaste nebulosa; denne forskares syn hinner ännu längre. Må nya teleskoper uppdaga nya solsystemer, han omfattar äfven dem och ändå mer! . . .

Genom naturvetenskapen har det blifvit till fullo ådagalagt att enahanda matematiska och mekaniska lagar råda i hela Universum, och, senast, att äfven dess kemiska beståndsdelar äro väsentligen de samma på de mest aflägsna solar, som på vår lilla jord, med ett ord: "att byggnadsmaterialet är likartadt för hela den oändliga verldsbyggnaden."*)

Den tänkande människan leder sig lätt häraf till den slutsatsen, att världens byggmästare blott kan vara en och samma Skapare, Lagstiftare och Herre; men endast den christne tänkaren, på den höjd, der han ser Mästaren förklarad, känner Hans väsen, känner Hans namn och vet att det är: *Oändlig kärlek.*

*) Professor Edlund om spectral-analysen, på Vetenskaps-Akademiens högtidsdag 1865.

“Låt oss se *Fadren* så hafva vi nog.” Vi ha intet
attt tillägga utom bönen:

Fader vår, *helgadt* varde ditt namn.

Stockholm i Maj 1865.

Fr. B.

XXII. — SABBATHSTANKE.

Herrans helga dag är inne —
Stilla sabbatshvila kom,
Vederqvick mitt trötta sinne,
Drag min tanke småningom
Hän från jordens små bekymmer
Till den fjerran ljusa höjd,
Der ej jordisk dimma skymmer
Himmelsk frid och himmelsk fröjd.

Låt mig för en stund förglömma
Lifvets oro, möda, flärd,
Och låt mig i stället drömma
Om en ny, en bättre verld,
Der ej synden, sorgen, nöden
Herrska med okufig makt
Öfver menskors barn, der döden
Sjelf sin spira nederlagt.

Der ej kif och tvister råda,
Afund ej och bitterhet,
Men der häpnä blickar skåda
Skapar'ns makt och herrlighet,
Der ej jordens missljud störa
Frälsta andars jubelsång —
Herre, låt ock mig den höra
Stämma in i den en gång!

Ljufva tanke, lyft ur gruset
Själen mot sitt ursprung opp,
Skingra dimman, klarna ljuset,
Stärk min tro och när mitt hopp!

Lär mig sedan tåligt bida
 Herrans stund att kalla mig,
 Och med ödmjukt sinne lida,
 Gud, hvad helst det täckes Dig!

Ty de vexla, livvets skiften,
 Mellan ljus och mörker jemt
 Ifrån vaggan och till griften —
 Så Din vishet det bestämt.
 För att kalla men'skan åter
 Ifrån villans branta stig,
 Du en engel, smärtan, låter
 Föra henne hem till Dig.

När det stolta sinnet böjes
 Och sin egen ringhet ser,
 När från jaget tanken höjes
 Och Dig bäfvande tillber,
 När förmätna knotet tiger,
 Blyges för sig egen röst,
 Bönen upp till himlen stiger
 Att der söka ljus och tröst.

Endast så vi vinna friden,
 Barnaskapets frid, igen;
 Endast så för oss kan tiden
 Förgård bli till himmelen;
 Endast så kan själens öga
 Genom töcknet skåda klart;
 Endast så Guds råd, det höga,
 Blir för men'skor uppenbart.

Vilsna barnet, som vändt åter
 Till den gode Fadrens famn,
 Känner ljuft att Han förlåter,
 Att det nått en säker hamn,
 Ja, en försmak så det känner
 Af den helga sabbathsro,
 Som står åter för Guds vänner,
 Dem, som älska, hoppas, tro,

I Din hand jag minä öden,
 Milde Jesu, sluta vill,
 Ljus i lifvet, hopp i döden,
 Ger Du dem Dig höra till.
 Med Din kärlek fyll mitt hjerta,
 Kärlek, fri från jordiskt slagg —
 Mildre, dämpe den hvar smärta,
 Svalkande som himlens dagg.

När med saknad tanken sväfvar
 Hän till dem, Du kallat har,
 När af oro hjertat bäfvar
 För de kära, som stå kvar —
 Herre, stilla mina tårar,
 Lär mig trösta rätt på Dig,
 Ty Din makt, Din kärlek spårar
 Jag i allt, som omger mig.

Hjelp mig Du min bana vandra,
 Som Du lärt, som Du befallt,
 Öfva kärlek emot andra,
 Men *Dig* älska öfverallt,
 Vaksam i mitt kall och trogen
 Tacksamt med min lott förnöjd,
 Men dock städse redebogen
 Byta den mot himlens fröjd.

L. S.

XXIII. — VÅRA OKÄNDA VÄLGÖRARE.*)

En minnesteckning.

De gamla Grekerna hade, i Athenas dal, upprest ett altare åt "de okända Gudarne". Jag skulle önska att vi, den nyare tidens barn, egde några minnesvårdar egnade åt

*) Insändt.

“okände välgörare“. Historien — såsom nyligen blifvit anmärkt — antecknar, under sin vandring genom seklerna endast då och då ett namn, som betecknar något stort människoslägtets framsteg på frihetens eller humanitetens heliga väg. Den känner blott härförarne, icke de, i de djupa lederna fördolda kämparne, som med sitt mod och tålmod utkämpa striden, förbereda segern. Likväl hade den aldrig blifvit vunnen utan dem. Vi veta det väl, men vi glömma det lika så väl, under det vi förena oss i den stora chorus, som upprepar från slägte till slägte de stora namnen.

Och om än vi, som lefva i ljuset af den christna uppenbarelsen och de vida horisonter, som den belyser bortom döden och grafven, kunna hålla för godt köp den ära, som af de gamla folken skattades som den högsta, önskade jag likväl af månet skäl resa här och der minnesvårdar — om än namnlösa — åt våra *okända* välgörare, åt dem —

“som redligt det ädla velat,
det rätta gjort och det milda tänkt“,

och dem

“som träget utså utan lof och lön
i qvalens jord lycksalighetens frön.“

Ty gerna skulle den tänkande människovännen stanna vid en sådan minnesvård, och tyst och tacksamt erinra sig ett namn eller en välsignelserik verksamhet af den gömda och nästan glömda, och äfven den tanklösa vandraren skulle kanske här påminnas om, att all vår lycka och trefnad på jorden är till största delen ett verk af tysta, trogne arbetare i det godas tjenst. Och bättre och lyckligare skulle vi alla gå genom jordelifvet, om vi ginge der med ett mera tacksamt, ett för vårt släktes arbete mera uppmärksamt sinne. Derföre äfven kan det vara godt att framdraga ur skuggan en af dessa okända arbetares tysta verksamhet, innan jorden, som betäcker dess stoffhydda, äfven liksom jordat namnet af dess fördolda lif, och derfor vilja vi i dag stanna en stund vid den nyss uppkastade grafkullen öfver en ringa och anspråkslös, men alltifrån sin ungdom och till sin sena ålderdom oafbrutet verksam och för många gagnelig qvinna. Vi göra det så mycket hellre, emedan vi i henne se en representant af en stor klass föga bemärkta qvinnor och medborgarinnor, hvilka under ett stilla hvardagslifs enformiga skiften, och utan att genom några

framstående egenskaper påkalla den allmänna uppmärksamheten, dock förtjena att kallas *samhällets mödrar*. Just emedan vi icke anse henne ovanlig bland de goda till sinnelag och inflytande — om äfven en af de bästa bland dem — just därför är det oss kärt att här försöka fästa de drag, som eljest snart torde hemfalla åt glömskan.

Anna Brita Forsell föddes den 31 Maj 1790 å Sjötorps gård i Skaraborgs län. Hon var det yngsta af nio syskon. Fadren, Kaptenen vid Westgöta dahls regemente, Joseph Forsell, dog då hon ännu var helt liten. Modren, Maria de Bruce, uppfostrade de många barnen under knappa vilkor, på det mest lofvärda sätt. Yngsta dottern, Anna, var endast 16 år gammal, då hon förlorade denna förträffliga mor. Redan då utmärkte sig den unga flickan genom sin karakter och sina goda förståndsgåfvor, och tvenne af hennes bröder, Carl (sedermera Öfverste af Forsell) och Jacob (sedermera öfverstelöjtnant), som nyligen blifvit utnämnda till officerare, förenade sig att af egna ringa medel bekosta den unga systemens uppfostran i den på sin tid i Stockholm utmärkta läroanstalt för flickor, som förestods af enkefru Fries (enka efter öfverstelöjtnanten Fries). Här skulle Anna Forsell bilda sig till lärarinna eller, som det på den tiden hette, till guvernant.

Klädd i djup sorgdrägt, ankom hon ifrån sitt ödsliga hem på landet till den stora uppfostringsanstalten i Stockholm. Allvarsam till lynnet och tidigt invigd i lifvets arbete och allvar, lät hon sig ej lockas af de ystra kamraternas lekar, utan egnade sin uppmärksamhet åt studierna, sina lediga stunder åt anstaltens föreståndarinna, hvilken, lidande af en kräftskada i ansigtet, snart blef stängd från allt umgänge utom sitt sjukrum. Snart kunde ej heller någon uthärda i detta sjukrums förpestade luft utom den unga flickan, som alltmera uteslutande egnade den sjuka en dotters och tjenarinnas ömmaste vård, icke blott om dagen utan äfven om natten, under många månaders tid. Mot slutet af denna tid återkom från en lång sjöresa en af den sjukas söner, då löjtnant vid arméens flotta. Vid modrens plågoläger såg han den unga blomstrande flickan, som glömde sig sjelf, offrande sina dagars arbete och sina natters ro för att sköta och hugsvala den lidande; och innerlig beundran, tacksamhet och kärlek intogo den raske, unge sjömannens själ. Han hade redan i flera år brottats

med lifvets och hafvets stormiga vindar, nu såg han hamnen, såg den i en ädel flickas själ, i ett eget, fridfullt hem. Han tillbjöd henne hjerta och hand, och bad henne med honom dela ett lif af trofast kärlek, men ock af arbete för lifvets utkomst. Den unge löjtnantens lön uppgick då till föga mer än 100 rdr bco; men han hade goda utsigter till befordran, mycken arbetskraft och ett fast hopp.

Den unga föräldra- och hemlösa flickan tvekade dock i förstone att mottaga hans anbud, men hennes bröder stodo på älskarens sida. Deras råd, den höga aktning och tillgifvenhet, som hon småningom fattade för den unge sjömannen, öfvervunno hennes betänkligheter. Den 8:de Oktober 1807 blef hon hans maka.

Romanen af hennes lif har intet att förmäla om brudens utstyrsel eller om brölloppet och bröllopspresenter, eller om resor, nöjen och förlustelser efter detsamma. Deremot ser man straxt efter giftermålet den unga frun, i sitt lilla tarfiga, men trefliga hem, sysselsatt med att sy kommiss-skjortor i parti för 6 skilling stycket. Några månader senare följde hon sin man till Westergöthland, der han blifvit anställd vid de arbeten, som utfördes för Götha kanal.

År 1813 återkommo makarne till Stockholm, der vi, någon tid derefter, finna dem bosatta tre trappor upp vid Skeppsbron i en treflig våning med herrlig utsigt öfver inloppet till Stockholm. I detta hem förblef fru Fries i öfver 50 år, eller ända till sin död.

Under ett lyckligt äktenskap af 41 år föddes sex barn, af hvilka fyra ännu lefva*). Dessa barns uppfostran under fortfarande knappa vilkor var ett mödosamt kall. Men *möda* var ett ord, som den till själ och kropp starka unga modren icke tycktes känna. Alltid arbetsam, men alltid lugn och klar i sinnet, räckte hon till för allt och på många håll. Ofta stod hon vid spisen med ett barn på armen, under det hon med den lediga handen skötte grytorna, i hvilka middagsmålet kokades. Ofta äfven satt hon med ett barn vid brö-

*) Sonen August Fries, Kapten-löjtnant vid flottan; döttrarne, Siluvia, gift med Brukspatron Tisell, Carolina, gift med Öfverste Krüger, och Therese Fries, kammarfru hos H. K. H. Hertiginnan af Östergöthland.

stet under det hennes ögon begärligt sögo goda böckers innehåll. Hon läste mycket och mångahanda, men alltid med urskiljning, och detta jemte hennes naturliga goda vett och christliga bildning, satte henne i stånd att leda och råda sina barn, samt blifva för make, bröder och vänner en god rådgifvarinna och vän.

På det innerligaste älskade hon sin bror, Öfverste Carl Forsell, och deltog i hans menniskoälskande verksamhet, hvarigenom hennes egen utsträcktes vida öfver hvad hennes arbetssamma hemlif och små medel eljest skulle hafva medgifvit, under det han i hennes klara och kloka, på det praktiska riktade blick ofta fann ljus och ledning. År 1822 stiftade han, i samråd med henne, småbarnsskolorna i Sveriges hufvudstad, om hvilka hon alltsedan vårdade sig som en af direktionens för dessa mest verksamma medlemmar.

Efter sin mans, Major Fries' död, antog hon herrar och fruntimmer som inackorder till ett antal af 8 å 10, och fortfor dermed ända till sin död, i det hon sjelf med endast ringa hjelp skötte detta stora hushåll.

Så prosaiskt hvardagligt, så till det yttre vanligt och tarfligt var hennes lif. Och man kunde säga att hennes yttre människa var en bild deraf. Något undersätsig till gestalt, välbildad men utan elegans, rak, kanske äfven litet stel i sin hållning, ytterst enkel i sin klädsel; utan krus och compliment, ehuru städse vänlig i sitt sätt med andra personer, tycktes allt hos henne riktadt på lifvets allvar och verklighet, intet på skenet. Intet smickrande leende låg på hennes läppar, intet smickrande ord kom öfver dem. Hennes mörkbruna ögon hade en allvarsam, fast och genomträngande blick, hennes händer vittnade om mycket handarbete, hennes röst var — åtminstone under senare år — nästan manlig, ehuru hvarken grof eller högljudd. Under denna svenska granitnatur gingo dock silfverådror ur en förborgad, aldrig sinande, lefvande källa. Den uppsprang ur hennes hjerta och ammade ur de eviga källorna ofvan skyn. Hon hade ett djupt moderligt sinne, begärande att gifva, fostra, vårda, offra egna krafter till andras båtnad och glädje. Hennes sunda och säkra omdöme, hennes energiska vilja gaf henne medel och förmåga att utföra hvad hennes välvilja bjöd, och den christliga grund, ur hvilken hon sög sitt lif, gjorde till välgörande en viljekraft, som eljest kun-

nat bli despotisk och tryckande. Ty, när följer ej skuggan ljuset, och hvem har ej de fel, som tillhöra ens dygder? Äfven hon hade sina. Säker blick och fast vilja gjorde henne till andras naturliga ledare och förstyre. Hon kände det och tyckte ej om, då man undandrog sig den lydnad och det förtroende, hvartill hon kände sig berättigad äfven genom sin moderliga välvilja och vård, och hon lät äfven stundom den ohör-samme känna det. Detta dock allt mindre, ju mer år och erfarenhet och framför allt Christi kärlek lärde henne att fördraga och förlåta. Och desto mera rikt, desto mera välgörande flödade välviljans källa ur hennes hjerta.

Hennes ställning, såsom husfru och matmoder för ett stort hushåll, satte henne i stånd att på mångfaldigt sätt tillfredsställa denna moderliga håg, icke blott i förhållande till sina inackorderter, hvilka af henne rön-te moderlig omsorg och ömhet, utan äfven till yngre personer, med hvilka hon genom dessa eller ock genom släktingar och vänner kom i förbindelse. Mången fattig och stråfsam yngling hade fri plats vid hennes bord och säng i hennes hus under tider, då han saknade dessa annorstädes; så ock mången arbetsvillig, men fattig flicka. Dessa ungas sinne städgades af hennes moderliga ord och råd, under det deras framtid öppnades genom hennes verksamma omsorg. Det anseende hon njöt blef henne till ett verksamt hjälpmedel för den, som behöfde det. För hela hennes slägt, liksom för många vänner, var hennes hem städse ett stambåll, dit man kom för att finna råd, hjälp, deltagande eller vederqvickelse och kunde vara viss om att städse vara välkommen. Hennes hjertas dörr var aldrig stängd. Ingen — så har man sagt mig — gick ifrån henne rådlös. Ej heller gick någon ifrån henne brödlös. Hon älskade, såsom svenska matmödrar af gamla dagar, att undfägna och traktera hvem som helst och när som helst man kom till henne, och hennes visthus var aldrig tomt.

Icke lätt är att beskrifva det förtroende man satte till henne. "Min präktiga syster, min rara Anna!" kallades hon vanligen af sina bröder, och för alla de unga i släkten gällde faster eller moster Annas ord som kungsord. "Hon har sagt det", var för dem, såsom ett "det står skrifvet!" Men icke blott dessa, äfven fremlingar, som kommo i beröring med henne, kommo så till sägandes inom hennes magiska välde, ä-

skade att samtala med henne öfver sina inre angelägenheter, för att af henne undfå reda och råd. Och när hon, med en henne egendomlig åtbörd, för att bekräfta något, eller under uttalande af någon fast öfvertygelse, tryckte handen mot sitt bröst, då — måste man tro på henne.

Många, som en längre tid varit medlemmar af hennes hus, ville gerna, äfven sedan de lemnat det, hugnas af hennes moderliga deltagande. Detta, samt andra hjälpsamhetsförhållanden, föranledde henne att skrifva många bref. För att hinna med dessa, utan att försumma sitt hus och sina gäster, brukade hon stiga upp klockan 4 till 5 om morgnarne och då sköta sin korrespondens. Tillsynen af småbarnsskolorna och de fattiga, dem hon besökte i deras hem, upptogo de stunder, som de husliga omsorgerna lemnade henne kvar. För hvad man kallar nöjen hade hon ej tid och näppeligen håg. Hennes nöjen voro af annan art än de vanliga. Arbetet var henne kärt och dess frukt hennes högsta njutning. Såsom i sin ungdoms dagar, så fann man henne i hennes höga ålderdom, verksam för andra och skyende ingen ansträngning, ingen möda, när det kunde göras något verkligt gagn. Hennes stora arbetsamhet och ordning hade, oaktadt hennes lika stora hjälpsamhet, låtit henne sammanbringa ett litet kapital, hvars ränta, jemte den pension, hon hade efter sin man, förskaffade henne en lycka, som hon af allt jordiskt skattade högst: "det egna hemmet och gästfriheten der".

Åldern frambringade dock hos henne någon förändring. Hon blef mildare och i sin uppsyn ljusare. Hon hade varit en vacker, ung flicka, hon blef en ändå vackrare gumma. De gråa, allt mera silfverhvita lockarne omgäfvade hennes allvarsamma panna med ett ljust skimmer. Hon hade mot sina barn stundom varit något sträng; mot sin lille sonson, Carl, ansåg man henne vara "litet svag".

Ett vänligt solsken spred sin glans öfver hennes ålderdom. Mångas tillgifvenhet, allas aktning, ett mer betryggadt yttre lif hade sin del deri; mest dock själens frid och känslan af den stundande hvilan.

Drottning Lovisas kallelse till henne att blifva medlem af Direktionen för välgörenhetsstiftelsen till "Lotten Wennbergs minne", var en af de sista ljusstrålar, som upplyste den gamla jordiska väg. Med sin vanliga energi ingick hon i detta

arbete, och den 74-åriga gamla hade inom kort för detta goda ändamål samlat en större penningesumma än alla de öfriga direktionens medlemmar.

I hofvets salar uppträdde den åldriga och satt vid Drottningens sida och rådsbord med samma enkla, svarta dräkt och enkla hållning, som om hon varit hemma hos sig, och sade sin mening likaså frimodigt. Och var hon ej hemma äfven här? Den som endast vill ett, nemligen tjena Gud och det goda, är hemma öfverallt, och är ingenstädes förlägen. Inför vår goda, varmhjertade Drottning och i sin afhållna yngre väns och slägtinges, Lotten Wennbergs tjänst kunde hon dessutom, i dubbelt afseende, känna sig, såsom i sin familjekrets. Ingenting hos henne antydde att hennes afskedsstund var nära. Hon hade likväl i tysthet beredt sig derpå, ordnande allt för sin begrafning m. m.

Sedan hon förliden skärthorsdag gått till Herrans nattvard, sjuknade hon påföljande påskdag hastigt, ehuru ej häftigt, i lunginflammation. Ingen af hennes närmaste anade faran; sjelf talade hon ej om sitt tillstånd, ehuru hon tycktes känna det. Hennes krafter sjönko hastigt, och ett par dygn efter insjuknandet stannade hennes så länge varma och verksamma hjerta. De sista ord man hörde henne yttra, såsom för sig sjelf, i det hon med den välkända åtbörden tryckte båda händerna hårdt mot sitt bröst voro: "Jag går till min Herre Jesus!"

Som minne af hennes jordiska verksamhet visar man, och med allt skäl, på Stockholms småbarnsskolor. De unga lärarinnor, som under senaste tvenne år blifvit tillsatta i hufvudstadens folk-skolor, har jag upprepade gånger hört yttra sin förundran och glädje öfver att finna barnen, som de fått under sin uppsigt, så hyfsade, så vänliga och lärvilliga samt böjda för lydriad och förtroende, och att finna dem så i de fattigaste församlingar och från de uslaste kvarter af staden. Detta måste tillskrifvas småbarnsskolorna och särdeles den moderliga qvinna, som under en lång lifstid egnat dem en så verksam och vårdande tillsyn. Men icke säga dessa skolor allt hvad hon var och verkade för samhället. När hennes jordiska hydda bars till grafven, såg man starka, unga män, och män, grånade i statens tjänst, följa kistan, gråtande som barn, hvilka förlorat sin moder. Dessa tårar af män, som

icke lätt fälla sådana, samt det chor af smärtsam saknad, som ur mångfaldiga hem höjts vid hennes bortgång, vittna kanske bättre om hvad hon var. Dock, när dessa hennes vänner och skyddslingar gått bort skall hon af deras efterkommande snart — glömmas. Blifve det så. Hon har sin del med de samhällets mödrar och fäder, som i det tysta arbetat för kommande släktens väl, och haft glädje nog af att veta sig vara Guds tjenare på jorden.

“Hvad gör den himmelska? Hon söker ej sin fröjd i ofruktbara skatter, nej, hon utsår troget, utan lof och lön i qvalens jord lycksalighetens frön.“

Lönen, den att få vara med Honom och att “få se hans herrlighet“, den — derom vittna hennes sista ord — visste hon sig förvarad af Honom, som sagt och säger till den trogne tjenaren: “gack in i din Herres glädje!“

I en ordspråksbok för Svenska Folket och Hemmet önskade vi få uppskrifva det kärnspråk af Anna Fries, hvilket ofta upprepas af hennes anhöriga och vänner:

“Sök att göra så mycket godt och så litet ondt, som du kan!“

Fr. B.

XXIV. — TRÄDGÅRDS-STUDIER.

(*Handbok i Svensk Pomologi af Olof Eneroth. I. Inledning till Frukträdens och Trädfrukternas beskrifning med särskildt afseende på Sverige. Stockholm 1864.*)

Det var sommar. I trädgårdssalen på en vacker landt-egendom i en aflägsen trakt af Sverige satt värdinnan vid sitt arbete, språkande med en äldre man, en godsegare från granskapet, “den gamle trädgårdsmästaren“, såsom hon plägade kalla honom, påstående att han var en gengångare af *Runebergs* skapelse med detta namn. Den lilla frun hade ett täckt och lifligt utseende. Hon tycktes ha lemnat den första ungdomen bakom sig, den, då man lefver endast af och i kän-

slan, och inträdt i den andra, då man ännu känner lika varmt, men börjar reflektera öfver hvad man känner och söker gifva det ett uttryck, icke så mycket i ord, i blickar, i drömmar, som icke mer i en ordnad praktisk verksamhet. Året är kanske kinkigt att uppgifva, men vi kunna antaga henne sväfvande kring trettioalet.

“Har ni icke någon gång fattats af förtjusning vid anblicken af en vacker frukt?” frågade „den gamle trädgårdsmästaren,” i följd af någon föregående anmärkning. Svaret, ehuru jakande, syntes honom troligen för ljumt, ty han återtog litet ifrigare: “Jag menar icke nu den känsla, som blott kommer er att vattnas i munnen, utan den högre, ädlare, som låter er få sigte på den välsignelse, som ligger uttryckt i en vacker, felfri frukt.”

Den unga frun invände något om blommornas företråde: “Den täcka blomman! ja, den är ett ljufligt Guds verk. Men frukten, den svällande, af sitt fina doft skyddade frukten — den är *derjemte* ett den tusenåriga menckliga kulturens verk. Ligger icke redan häruti mycket, som gör den värd en mera forskande, en mera *tacksam* uppmärksamhet, än vi vanligen egna den?” tillade den gamle och gaf sin unga åhörarinna ett forskande ögonkast.

Hon teg, men hennes blick hade detta förvånade och spejande uttryck, som då man i ett alldagligt föremål börjar skymta någonting nytt, hittills osedt.

“Jag har en älsklingsidé, en framtidstanke”, fortfor den gamle. “Tänk er i hvarje boning, hvarje dag, *en korg med herrliga frukter!* Tänk er den i de rikets salonger undantränga cigarrställningen, konfektyrfatet, vaxfrukterna och pappersblommorna. Tänk er den i de fattiges stuga utskjutande kaffekoppen och bränvinsstopet — är det icke en tanke att bli glad vid! och som borde ge fruktodlingen en ny, en vidgad, en förädlande betydelse för oss litet hvar, unga och gamla, trädgårdsmästare eller icke trädgårdsmästare?”

Den lyssnandes öga vidgades synbart, tog in allt mer och mer af de nya, stora utsigterna och klarnade sjelft derunder till allt högre skönhet. För den gamla var detta svar nog och han fortfor allt mera lifvad:

“I forna tider ansåg man *Pomona* för en gudinna. Huru mycket talar ej för denna mythiska uppfattning, i sanitärt, i ekonomiskt, ja, i esthetiskt hänseende. Men man har glömt eller varit på god väg att glömma detta, under det att konstpoesien, som egentligen endast är till för en obetydlig del af folket, uppdrifvits till den sublimerade tomhet, som är bubblans.“

Den unga frun, som låg i ständig strid med sin granne, angående företrädet af den idealistiska eller den realistiska konstriktningen, kastade en orolig blick bort till sina favorit-skalder på bokhyllan och stod just i begrepp att börja ett för-svar för dem, då talaren fortfor:

“Hur glömsk, hur blind har man ej varit för naturens och kulturens skönhet, och betraktat sysselsättningen dermed såsom något lågt, ovärdigt högre, friare själar.“

På invändningen att de flesta dock älskade blommor och gerna sysselsatte sig dermed, mumlade den gamle vresigt något om den artificiella vurmen för Cactéer, Camelier och Dahlier m. m., hvilken dock, menade han, vanligen är och förblir blott en “lösa blommors“ lösliga dyrkan. “Att i blom-mornas och frukternas odling se kronan på den yttre kulturverksamheten — i blomkronan, knytande sig till frukt, en bild af det allmänna odlingsarbetet — dertill har man icke ännu hos oss hunnit, om äfven ett och annat ord i denna riktning yttrats och yttras vid högtidliga tillfällen, såsom förebud till hvad i handling komma skall — eller“, tillade han efter några minuters besinning, “såsom ett uttryck af samvetets röst inom kulturverlden. — Förstår ni mig?“ frågade han och såg småleende på den vid arbetet lyssnande.

“Icke fullt — icke klart; — jag skyntar något — något stort, nytt, rikt — men jag tror ni gått för fort. Tag mig vid handen — för mig varligt — lär mig tåligt — kom ihåg! jag är ett barn i er kulturverld.“

“Ni har rätt“, återtog den andre, tog den erbjudna handen och blef från denna stund den lilla grannens vänliga ledare och lärare inom den der okända, eller blott ytligt kända världen. Studierne blefvo småningom allt mer omfattande och mångsidiga, ehuru de rörde sig endast inom fruktodlingens område. Man tog saken till en början helt praktiskt, utgick från nyttan af en närmare kännedom om frukterna och fruktträden, uppsökte grunddragen af denna kunskap och tog en hastig öf-

versigt af äldre och nyare författare i ämnet. Man blickade tillbaka på fruktsorternas ursprung och historia i allmänhet och särskildt inom fäderneslandet. Här kom "den gamle trädgårdsmästaren" tydligen in på ett älsklingsområde, och hans lärjunge, hvars tålmod ej sällan svigtat under beskrifningen på den villervalla, som herrskar inom fruktodlingens studium och alla de mer och mindre misslyckade försöken att ordna och bestämma detsamma, var nu åter helt och hållet öra. Med det lifligaste intresse följde hon skildringen af huru den svenska fruktodlingen gradvis utbredd sig, under kampen mot svårigheter af många slag, af hvilka en stor del, enligt berättarens påstående, ännu återstodo att häfva. Med spänd uppmärksamhet lyssnade hon till de anförda, i gammaldags stil affattade trädgårdsanteckningarne af en grefve från medlet af 1700-talet och till berättelsen om en viss brukspatrons odlingssträfvanden på 1800-talet*), gjorde sina jmförelser mellan dessa båda motbilder — grämde sig med "den gamle trädgårdsmästaren" öfver att bådas bemödanden blifvit till stor del fruktlösa, uppsökte under hans ledning orsakerna och följde med ljusnande blick antydningarne om sättet att för framtiden kunna häfva desamma och göra den Svenska fruktodlingen till hvad den bör och kan blifva.

Vi kunna ej närmare följa den gode grannens lärdomar, vanligen gifna under vandringar i trädgården och illustrerade af lefvande exempel ur så väl växt- som idée-verlden. Vi måste åtnöja oss med att endast antyda huru frukträdens och de olika fruktarternas naturhistoria *i botaniskt, i pomologiskt, historiskt, geografiskt och ekonomiskt* hänseende bladt efter bladt utvecklades för elevens lärgiriga blickar; huru äfven några betydelsefulla drag skildrades ur deras inre lif, *fruktsättningen, förädlingen, saftströmningen, blomningen, mognaden, frukträdens helsa och sjukdom*, till och med ett och annat om *frukternas kemiska sammansättning* m. m. för att icke tala om det viktiga och kinkiga kapitlet *om frukternas vetenskapliga namnbestämmning*. Allt detta, när tillgång till lefvande illustrationen saknades, åskådliggjordt med goda teckningar och så enkelt framställdt, att, då den första kursen eller hvad läraren kallade "*Inledningen till Fruktträdens och Träd-*

*) Se den ofvannämnda Handboken i Pomologi.

frukternas beskrifning“ var genomgången, lärjungan knappast skulle haft en aning om att hon gjort ett vetenskapligt studium, om hon ej, såsom stödjepunkter för minnet eller såsom ett slags innehållsförteckning öfver hvad hon lärt, antecknat vissa vetenskapliga benämningar. Till ett slags förord hade hon äfven tecknat sig till minnes det samtal, som gaf den första anledningen till hennes studier.

Visst tyckte hon stundom, att läraren var bra omständlig och kände sig ibland sväfvande likasom i ett chaos af ovissa namnbestämmingar och mer eller mindre bristfulla systemer. Men så kom der, än en praktisk tillämpning, som anslog det husmoderliga sinnet, än en färgrik bild, som tog skönhets-sinnet i anspråk, än åter, der hon minst annat det, en blick inåt kulturens djupaste innersta betydelse, sammanbindande det skenbart låga, simpla, förgående, med det högsta, det för alla tider bestående; — en sådan der utsigt, som redan under det första samtalet vidgat lärjungans inre öga och som nu kom henne att öfverse med, och tåligt underkasta sig hvad hon i synnerhet i början fann mödosamt eller tråkigt af sjelfva detaljerna i ämnet.

Skulle ej mången af våra läsarinor, i all synnerhet de, som lefva midt uti fruktträdgårdens vanligen okända eller misskända — ofta äfven vanvårdade och föraktade skönhet, skulle ej mången af dessa önska sig en sådan der “gammal trädgårdsmästare“ till granne? Vi äro nästan öfvertygade derom. Men nu vill olyckan att trädgårdsmästare och grannar af denna art äro så utomordentligt sällsynta hos oss, att man kanske inom hela landet icke skulle kunna träffa på mer än denna enda. Man skulle således kunna förebrå oss att endast hafva gläntat på porten till en lustgård, dit inträdet är förbjudet eller förbjuder sig sjelft. För ett år sedan hade vi måst erkänna oss skyldiga till denna grymma lek; nu finns det lyckligtvis en nyckel — en *passe par tout* och *pour tous* till fruktkännedomens så länge lästa port och rostiga lås — den finns att lösa för en ringa penning hos alla bokhandlare i riket, under namn af “*Handbok i Svensk Pomologi*“. — Man ser litet förvånad ut, man stafvar på det ovanliga ordet och frågar helt öppet: hvad är *Pomologi*? Svaret igenfinnes sid. 6 och vi ämna ingalunda gå författaren i förväg — helst då vi tro, att de flesta af våra läsare redan hafva fått svar på

denna fråga genom "den gamla trädgårdsmästarens" samspråk, hvilket, sådant det här till sina grunddrag blifvit antecknadt, torde få anses såsom en exposé af den ofvannämnde handboken. Ännu hade dock den gamle mycket att tillägga, och då äfven detta kanske har sin tillämpning på det värderika arbetet, vilja vi lyssna till det samtal, hvarmed den första kursen af undervisningen afslutades.

Man hade just talat om den kännbara bristen af all högre handledning inom denna gren af kulturen. Man erkände, i trots af denna brist, tillvaron af en och annan enstaka, god, men ofta i insigter bristande vilja, uppenbarande sig i de fragmentariska, isolerade, stundom missriktade sträfvanden, hvilka af ålder utgjort och ännu utgöra hufvuddragen af den svenska fruktulturen. "*Ett praktiskt och ändå vetenskapligt grundligt verk, som visar på hvad punkt odlingen står hos oss, jämförd med andra länders; som lägger i dagen, hvad vi efter århundradens kulturarbete i detta fall äga; som hänvisar på sättet att förkofra detta gamla, allra nytt och bringa enhet och samverkan i det spridda fruktodlingsarbetet — se der*", menade den gamle, "hvad vi i första rummet behöfva."

Några anmärkningar följde om den afskräckande svårigheten af en dylik uppgift. "Att utan tillgång till något förarbete", fortfor talaren, "kasta sig in i ett flera sekler gammalt, irrationellt kulturarbetes intrasslade chaos, under fullt medvetande af omöjligheten att, under sådana förhållanden, kunna frambringa någonting fulländadt eller ofelbart — det måste synas de flesta författare vara ett föga inbjudande, ett föga tacksamt värf. Endast en för saken nitälskande, den egna värdigheten åsidosättande, för kulturens högsta syften fullt vaken —"

"Med ett ord", afbröt honom åhörarinnan, "endast ett sådant der original, en sådan der sjelfförgäten idealistisk realist, som 'vår gamla trädgårdsmästare', skulle vilja åtaga sig något dylikt."

"Och ändå", smålog den gamle vemodigt, "finge han bereda sig på att blott delvis lyckas. Men", fortfor han, "skulle än det faktiska resultatet af ett sådant verk till en början icke bli något annat eller mera, än en allmännare spridd kännedom om de bästa och för våra förhållanden lämpligaste fruktslag, samt deras bestämmande för framtiden — alltid bör väl

dock detta vara tillräckligt för att *tvinga* oss att icke odla växtrikets ädlaste produkter med samma tanklöshet, med samma frivilliga frihet som det ojsäliga djuret äter dem. Alltid skall väl då“, fortfor han, “en och annan husmoder finna sin ära uti att på sitt bord kunna framsätta vackra, goda, valda, *kända Svenska* frukter! Alltid skall väl då en och annan nu naken koja i bygden öfversållas af äppelblom om våren och välsignas af frukt om hösten! Det djupare studiet skulle sedan småningom bana sig väg; man skulle inse att icke *naturen* ensamt, men äfven *kulturen* är värd att utforskas. — Jag skulle vilja påstå, att ett enda äpples historia innehåller en god del kulturhistoria. — Sjelfva den *rena* växtkunskapen hvad har icke den att lära af och genom kulturväxterna! — äfven från den synpunkten således, huru mycket nytt och godt skulle icke Pomologien kunna draga fram i dagen!“

En varnande rörelse och en skälmsk blick af den lyssnande, underrättade läraren att han ånyo gått för fort, för långt, och åter upptagande ett hittills blott i förbigående vidrördt ämne, fortfor han: “Hvad nu särskildt Er qvinnor angår, så är det visst, att sedan vår tid tillerkänt Er både *rätt* och *pligt* till allt hvad menskligt är — så skolen J äfven snart finna vägen till en verksamhet, som står menskligheten så nära som den *natur-* och *kulturvetenskapliga*. I en framtid skolen äfven J *studera* frukterna — eller rättare: J kunnen börja dermed när som helst*) Hvarken fruktodling eller fruktkännedom kunna hinna särdeles långt, om man ej lärt att sätta värde på frukten i dietiskt, i sanitärt och ekonomiskt hänseende. Mycket — det mesta beror i detta fall på Er. Det beror på Er att göra familjens matsedel så rationel och så inhemsk som möjligt; det beror på Er att genomdrifva fruktens större och lättare användning i hushållet, dess bättre förvaring**) o. s. v. Med få ord, qvinnan har lika mycket och mer än mannen att göra för den svenska fruktodlingens och fruktkännedomens be-

*) Såsom det första närmandet härtill, torde kunna nämnas, att vid en fruktutställning i en af våra större landsortsstäder förli- den sommar, fruntimmer äfven valdes till prisdomare.

**) Se en liten skrift, om förvarande af frukt, af samme förf., som den här nämnda Handboken och anmäld i Tidskrift för Hem- met 4:de årg. sid. 169.

främjande. Och kanske stå de för närvarande så lågt just därför att den större hälften af vårt folk föga eller alls icke befattat sig dermed“.

Den gamle hade talat sig varm och hes under ifvern för sitt ämne. Hans lärjunge, inseende att han behöfde hvila, men ovillig att afbryta honom, hade tagit ur fruktkorgen framför dem en genomskinlig astrakan, hvars biografi de under förmiddagen studerat, skalat den och räckte honom den nu på knifsudden. Samspråket öfvergick sedan till andra ämnen, och råkade slutligen, af gammal vana, in på poesiens omtvistade område. Äfven här blef den gamle varm och leddes såsom af ett naturligt samband derifrån tillbaka in på sitt stående älsklingshema. *“Poesi och Pomologi!”* himmelsvidt skiljda saker, det der! tänker Ni väl. Nej, tro mig, allt menskligt är ett. Skönheten, liksom ideerna i allmänhet, finnes öfver allt. *Och den arbetar icke minst därför, som vill göra hushållet, det menskliga livets lägsta och dock dess innersta helgedom omslutande regioner, tillgängligt för densamma.* Pomologien är ett poem, till anda och syftning, var viss om det, huru fula fruktträdkrymplingarne, de *vanvårdade* kultur-barnen än i allmänhet äro. Och, säg mig! Hvem är närmast att locka fram den sanna, levande poesien ur dess förbildade eller missriktade, naturvidriga, halfdöda former? Hvem är närmast att taga kulturens och konstens, så väl som lastens och nödens vanvårdade, olyckliga och föraktade barn om hand, för att *förädla och bringa dem till heders igen* — om ej just J qvinnor?“

Lärjungen såg upp med en vacker blick. “Det klarnar, — det ljusnar — jag börjar se!” hviskade hon,

“Rätt så!” återtog den gamle och mötte glad den klarande blicken. “Ni känner ögats betydelse i Pomologien, fortfor han, “det sofver stundom länge — årtal — men odlaren får ej därför uppgiiva hoppet. Så äfven med ögat för kulturens högre, allmännare betydelse. Det har sofvit, sofvit i sekler; men vi, odlings svaga förkämpar, hoppas ännu, spörjande bittida och sent: *“skall det ej vakna?”*“

Härmed afslutades, för denna gång, trädgårdsstudierna, och äfven vi sluta, lemnande åt läsaren att sjelf besvara “den gamle trädgårdsmästarens“ fråga.

Esselde.

XXV. — MONTYONSKA PRISET.

Det gifves ett namn, som hvarje år i Frankrikes hufvudstad upprepas af tusen munnar, och derifrån återljuder öfver hela landet, under det ett mer eller mindre tydligt echo bär det öfver svallande vågor hän till aflägsna nejder; och så når det äfven stundom nordboens öra och hjerta. Och detta namn, städse förenadt med handlingar af den mest uppoffrande själforsakelse, med karaktersdrag, vittnande om sann fromhet, om upphöjd själsadel, är väl värdt att upprepas och minnas, att inläras åt barnen, tillika med de store mäns, som fortlefva igenom seklers skiftande tilldragelser, som bestå, om än throner omhvälfvas och välden sönderfalla, och utgöra bevis på att det goda, sanna och sköna, menskligt taladt, ej är underkastadt den förgängelsens och glömskans dom, som förr eller senare hvilar öfver de flesta jordiska verk och deras upphofsmän. Detta namn är *Montyon*.

Kännen J något, unga läsarinor, om den man, som förevigat detta namn och omgifvit det med människokärlekens mildt lysande gloria? Om ej, tagen här det lilla jag kan meddela Eder om honom.

Baron *Jean Baptiste Robert de Montyon*, född 1733, tillhörde en ansedd fransysk familj, hvars medlemmar mer än en gång beklädt högre offentliga embeten, hvilket äfven var fallet med honom sjelf. Han innehade dessutom en hofsyssla hos Grefven af Artois och tillhörde följaktligen antalet af dem, som af revolutionens förhärjande ström drevos från hem och fädernesland. Utmärkt såsom litteratör, sysselsatte han sig under sin landsflykt med skriftställer och lærer till och med år 1800 hafva vunnit ett pris i Svenska Akademien för sitt arbete *Le progrès des lumières au XVIII:e siècle*.

Redan före utbrottet af revolutionen, hade *Montyon* stiftat tvenne årliga pris, hvilkas utdelande han anförtrott åt franska akademiens bepröfvande. Det ena, kalladt *prix de vertu*, var bestämdt åt den eller dem, hvilka under årets lopp utmärkt sig för någon mer framstående handling af själfuppoffrande människokärlek; det andra skulle tillerkännas det eller de arbeten, som ansågos mest sedolärande (*utile aux mœurs*) af dem, hvilka utkommit under de tvenne sista åren.

Då han 1815 vid restaurationen återvände till Paris, skyndade han att skaffa sig upplysningar, rörande sin välgörande stiftelse, men fann till sin förvåning och ledsnad, att den blifvit öfverlemnad åt liknöjdhet och glömska, hvadan de af honom bestämda prisen ej vidare utdelades. Han skyndade att återställa och på samma gång tillöka dem. Detta skedde än vidare vid hans död, som inträffade 1820, ty i sitt testamente förordnade han att åtskilliga af de välgörande donationer han gjort skulle förstoras, så långt hans efterlemnade förmögenhet tillät. I följd deraf kan för närvarande för *prix de vertu* förfogas öfver en årlig summa af 22,465 fr. och det litterära priset uppgår till 21,940 fr.

Montyon stiftade dessutom åtskilliga pris att utdelas af *l'Académie des sciences*, samt anslog en årlig lifränta på 10,000 fr. åt de lasarett, som vid hans bortgång funnos till i Paris. I sanning, den bästa minnestod en rik man kan förskaffa sig är ett dylikt förevigande af sina barmhertighetsverk, hvilka sålunda såsom en frisk och ständigt flödande källåder, sprida glädje och välsignelse åt slägte efter slägte; och den skönaste grafskrift, hvaraf han kan göra sig förtjent, är den, som gömmes i djupet af tacksamma människohjertan *des frères qu'il n'avait jamais vu*.

Att *Montyon* var en menniskoälskande, välgörande man, kan man ej betvifla, att han var en litterärt bildad man, derom vittna hans efterlemnade verk, och att han var en angenäm sällskapsman med den elegans i sätt, den finhet i umgängeston, som utmärkte det sist förflutna seklets sällskapslif, påstå hans biografer. Såsom ett prof på hans själsnärvaro berättas följande anekdot.

Som hans välgörenhet var allmänt känd, erhöll han ofta böneskrifter och bref anropande honom om bistånd. Ett sådant innehöll en sorglig skildring af det elände, uti hvilket en fattig familj befann sig. Dess bostad var tydligt utsatt, "i händelse herr baronen sjelf skulle vilja öfvertyga sig om sanningen af de gjorda uppgifterna."

Montyon tyckte om att se med egna ögon och att förvissa sig om, att hans välgörenhet ej bortslösades på ovärdiga föremål. Han beslöt i följd deraf att sjelf uppsöka den olyckliga

familjen, klädde sig i denna afsigt helt enkelt, men stoppade en väl fylld börs i fickan.

Han fann ganska riktigt i en aflägsen stadsdel det uppgifna huset, som företedde ett högst eländigt utseende, trefvade sig uppför en rankig trappa och inträdde i ett dåligt rum, der han befann sig ansigte mot ansigte med tre karlar, hvilkas fysionomier voro allt annat än förtroendeväckande. Man stänger dörren bakom honom, man närmar sig honom, han ser mynningen af en pistol skymta fram i en ficka och förstår att han låtit fånga sig i en snara.

Utän att dock för ett ögonblick förlora sin sinnesnärvaro, framtager han några louisdorer och räcker dem åt en af männen, sägande:

“Jag är baron *de Montyons* intendent. Han sjelf är illamående, men hoppas kunna besöka er i morgon och har därför uppdragit åt mig att under tiden lemna er denna lilla hjälp.”

Banditerna läto sig bedragas af hans lugn, lemnade honom utgången fri, troende sig blott behöfva uppskjuta utförandet af sin plan. Häri misstogo de sig dock, ty kort derefter blefvo de uppsökta af rättvisans tjenare och insatta i häkte.

De Montyonska prisen utdelas årligen vid franska akademins högtidsdag, som infaller under loppet af sommaren. Den nyligen affidne, ansedde skriftställaren *Saintine* tillhör antalet af dem, som hemburit det litterära priset, hvilket tillföll hans täcka berättelse *Picciola*, som troligen de flesta af oss känna och älska. Vid den sista prisutdelningen, förlidet år, tillerkändes af detta pris *M:lle Ernestine Drouet* en summa af 3,000 francs för en samling poesier med titeln *Caritas*, och *m:lle Clarisse Badet* en lika stor summa för sitt arbete: *La femme dans l'Inde antique. Etudes morales et littéraires.*

Den, som önskar förorda någon till erhållande af priset för berömliga gerningar (*prix de vertu*), måste till akademien inlemna en utförlig lefnadsteckning af den ifrågavarande personen. Sanningen af de derigjorda uppgifterna skall dessutom bestyrkas af prefekten i departementet. Det är en krönika, af ett eget slag, den, hvilken förvarar minnet af de handlingar, som blifvit belönade — nej, detta uttryck är ej lämpligt, ty hvarje jordisk belöning står djupt under de flesta af dessa handlingar men af dem,

hvilka förvärfvat rättighet till det offentliga erkännande, som ligger uttryckt i tilldelandet af Montjonska priset. Ty det är ej lättköpt, det vinnes endast undantagsvis genom en enda handling af människokärlek, af sjelfförsakelse, af mod, "Det är", såsom en talare vid ett af dessa högtidliga tillfällen en gång yttrat, "endast efter en lång lärotid och upprepade prof af hjeltemodig sjelfuppoftning, som detta pris tillerkännes den, hvilken sålunda utmärkt sig. För att ernå hedern att blifva belönad dermed, fordras ett helt lif af försakelser och glömska af sig sjelf."

Montjonska prisets annaler lemna full bekräftelse på dessa ord, och man kan ej läsa dem, utan den djupaste rörelse, utan att intagas af uppriktig beundran för de vanligen ringa, obemärkta, förbisedda personer, hvilkas dygd och ädelhet der förvaras åt efterverldens minne. Ja, vi må väl tillägga, att denna läsning kommer oss att smärtsamt känna vår egen obetydlighet och sjelfviskhet, då vi jemföra oss med dem.

Det torde ej förvåna någon, att det förnämligast är kvinnor, som tillerkännas detta pris, att, som den talare, Mr Vitet, hvars ord vi redan här ofvan anført, vid ett dylikt tillfälle uttryckte sig; "mannen vanligen i detta hänseende är den minst lyckligt lottade." Bland kvinnorna förefaller det oss, som skulle, efter de iakttagelser vi varit i tillfälle att göra, den tjenande klassen stå främst.

Se här t. ex. *Marie Anne Desbuissons*, som vid sjutton års ålder antog tienst hos en läkares familj. Bemött med vänlighet och förtroende, fäste hon sig snart vid denna och uppfyllde sina åligganden exemplariskt, äfven sedan hon insåg, att de fördelar, hvaråt hon gladt sig, ej skulle kunna tillfalla henne på denna plats, i anseende till familjens tilltagande ekonomiska obestånd. Med outröttligt tålmod och den mest grannliga ömhet vårdade hon sin matmoder under en flerårig sjukdom, och då denna slutligen såg målet för sitt lidande nalkas, anförtrorde hon åt den trogna tjenarinnan sin dyrbaraste skatt, en fyraårig dotter. *Marie Anne* kunde ej afsäga sig detta den döende modrens uppdrag och ehuru ljusare utsigter öppnade sig för henne på andra håll, lemnade hon ej sin skyddsling. Hon kvarstannade äfven i huset sedan dennas far gift om sig, ehuru hennes ställning derigenom blef mindre behaglig, emedan hennes

nya matmor ej behandlade henne med samma vänlighet, som hon varit van att erfara från den hädangångna.

Lyckan tycktes dock ej bli hemmastadd i denna familj, ty äfven den nya frun blef ett offer för en tärande sjukdom, som slutade med sinnessvaghet. Lika tåligt, lika pligttroget, om ock ej med samma tillgifvenhet, vårdades äfven hon af *Marie Anne*, till dess döden befriade henne från en sorglig tillvaro.

En enda solstråle upplyste nu det dystra hemmet och det var det uppväxande barnet, den älskliga *Antoinette*, på hvilken *Marie Anne* slösade de ömmaste omsorger och som stundom förmådde framlocka ett svagt smälöje på sin hårdt pröfvade faders läppar. Men äfven hos henne doldes ett sjukdomsfrö, som småningom utvecklade sig, och när hon stod på höjden af sin blomstring, bröts också hon; med hjertan, uppfyllda af oändlig smärta, följde läkaren och hans trogna tjenarinna, föremålet för deras kärlek och deras omvårdnad, till den tysta kammare, der redan länge de jordiska lemningarne af hennes moder hvilat. Men med detta slag var mannens motståndskraft bruten och vanvettet slog sina blytungor omkring hans själ.

Marie Anne var nu nära femtio år gammal, hon uppmanades att återvända till sina släktingar, välmående bondfolk, men hon kunde ej förmå sig att lemna sin olycklige husbonde åt vansinne, fattigdom och elände. Hon kvarstannade hos honom, vårdande, tröstande och uppehållande honom.

Så förgick år efter år. *Marie Annes* lilla arf förtärdes småningom, de små dyrbarheter hon egt försvunno en efter annan, ja, till och med en klocka, det sista minnet af en älskad mor, såg hon sig tvungen att sälja; men ännu vårdade hon sig lika ömt om den arme fånen, som ej egde andra tillgångar än sin trogna tjenarinnas. Och när de alla voro uttömda, när arbete tröt, när hon i följd af en olyckshändelse förlorat sin ena hand, hade hon ingen annan utväg än att tigga för den nu 85-årige mannen, som nästan tycktes bortglömd af skördemannen med lien.

Hvad är Er tanke härom, mina läsarinor? Kan man säga, att *Marie Anne Desbuissons* blef belönad, då hon vid några och sextio års ålder, för en hel lefnad af den mest sjelfuppoftande hängifvenhet erhöll ett af de Montyonska prisen, en medalj på 1,000 fr.?

Det kunde vara mycket mer att förtälja ur dessa anmaler, om J ej tröttnen på dem. *Marie Bauget* hade som fader- och moderlöst barn blifvit upptagen i ett kloster. Då hon nträdde derifrån, erhöll hon tienst hos ett äldre, aktningvärdt fruntimmer af god familj, hvars förmögenhet gått förlorad under revolutionen, så att blott en ringa del återstod åt henne. Den adertonåriga *Marie*, som stod alldeles ensam i världen, slöt sig snart till sin matmor med ett ungt och varmt hjertas hela tillgifvenhet. Huru hon hushållade på bästa sätt med de små tillgångarne, på det matmodren ej skulle behöfva göra några inskränknningar i sina vanor, ej en gång märka någon brist! Huru hon arbetade i tysthet, ofta nattetid, för att anskaffa det felande! Och när den älskade matmodren af ett slaganfall till en del beröfvades sina lemmars bruk, huru mångfaldigade ej *Marie* sina ansträngningar att vara henne till nytta, till glädje, till tröst. Under dylika ädla bemödanden, hvarvid hon aldrig tröttnade, förgingo 43 år, och slutligen fick *Marie* tillsluta ögonen på den nära hundraåriga qvinna, åt hvilken hon egnat ett barns hela ömhet. Då samlade hon det lilla, som fanns kvar af den gemensamma egendomen, för att gifva henne det sista jordiska kärleksbeviset, en begrafning, som om än enkel och nspråkslös, dock motsvarade det stånd och de förhållanden, hvari den bortgångna matmodren lefvat.

Ännu ett par drag, som, fastän af annat skaplyne, dock alltid vittna om samma högsinnade åsidosättande af det egna jaget, torde här kunna få inrymmas. *M:me Fleurat* af god familj, sedan barndomen van vid alla de lifvets beqvämligheter och njutningar, som rikedom skänker, fattade det beslut att helt och hållet förneka sig dem, för att egna sitt lif och sin förmögenhet åt barmhertighetsverk. Detta beslut vidhåller hon troget och den ena välgörande stiftelsen uppväxer efter den andra i hennes hembygd. Hon inrättar der barnhus, småbarnsskolor, arbetshus, skolor för unga flickor, asylor för ålderstigna; hennes öra, hennes hjerta, hennes hand sluta sig aldrig för den, som anropar hennes barmhertighet; hon ger så länge hon eger något att ge och då hennes tillgångar slutligen äro uttömda, utsträcker hon i sin ordning handen för att begära allmosa. Den resande, som med diligens anländer till *Saint Yrieix*, torde ej kunna undgå att bland den hop af tiggare, som omringar

honom vid ankomsten, märka en kvinna af omkring femtio år, med ett ädelt och värdigt utseende — det är M:me *Fleurat*. Ett pris af 2,000 francs har äfven blifvit henne tilldeladt, dock förmodar man, att denna summa egentligen kommer att tillfalla hennes välgörande stiftelser.

Men vi må äfven nämna ett af de få exempel, då en enda handling blifvit belönad med detta pris; denna handling vittnar dock om så mycket sannt hjertmod, så beundransvärd karaktersstyrka, att man ej kan anse belöningen förhastad, särdeles som hjälten är en trettonårig gosse. Det var en kulan decemberafton, som en af de lotsar, hvilka tienstgöra vid kuststäderna, märkte att en galeas, illa medfaren af vind och våg, sökte strya in i hamnen vid *Agde*. Då lotsen kom om bord, fann han till sin stora förvåning ingen annan besättning än en ung skeppsgosse, som skyndade från ett ställe till ett annat och i sin person syntes förena de olika åligganden, hvilka tillkomma kaptten, styrman, och matroser. Utom honom fanns ej mer än en stackars sjukling ombord, som, blek och lidande, ej förmådde resa sig ifrån sitt läger.

Ordet till gatan lyder sålunda. Under en natt af mörker och dimma hade galeasen stött tillsammans med en brigg och fått en svår sjöskada. Kapttenen, förskräckt, troende att hans fartyg skulle gå till botten, fattade i tågverket af briggen och kastade sig öfver på densamma. Hans exempel följdes af besättningen, endast skeppsgossen, den unge *Perret*, tvekade att göra det. Hvarföre? Var ej trettonåringen liffigare, vigare än någon af de öfriga?

Men *Perret* tänkte på den stackars sjuke kamraten, som ej kunde följa med. Han förmådde ej bära honom med sig, men han kunde ej heller förmå sig att öfvergifva honom; han stannar därför, om han också ej kan undertrycka några tårar, som förmörka hans syn, då de båda fartygen åtskiljas med ett hemskt brakande. *Perret* tror sin sista stund vara inne; han tänker med vemod på sin mor, sina syskon och anbefaller sin själ i Guds hand. Men till hans förvåning sjunker ej fartyget, oaktadt det kastas af och an af vågorna. En skymt af hopp uppstiger i hans själ — om fartyget skulle kunna föras i hamn, om han skulle kunna rädda både sig och den stackars sjukling, för hvars skull han uppoffrat sig! Denna tanke stärker hans

mod, mångdubblar hans krafter. Vinden friskar upp, han ordnar seglen och fattar sedan styret, rådfrågande den sjuke, som, en gammal sjöman, ger honom ledningen af sin erfarenhet. Natten synes lång, men hoppet visar på morgondagen; kanske skall briggen då återvända för att rädda dem.

Fåfänga illusioner! Morgonen kom, men ingen brigg syntes till. Dagen förgår utan att någon hjälpare blir synlig och åter inbryter natten — en natt af oro och ansträngningar; dock håller ännu galeasen sig uppe. Följande morgon varseblef han tvenne seglare, men ingen af dem ger akt på det lilla fartygets signaler och *Perrets* mod började svika. Men det högre bistånd den unga gossen så förtröstansfullt anropat, uteblef ej; en gynnsam vind sväller seglen och möjligen kan galeasen komma i hamn innan aftonen. *Perret* fördubblar sina bemödanden, oaktadt krafterna började svika honom; han ilar från rå till rå; han sätter till hvarenda segelklut och snabbt nalkas fartyget den så ifrigt efterlängtade hamnen, hvilken, som vi veta, det äfven slutligen uppnår.

Männe någon nu förundrar sig öfver, att ett *prix de vertu* äfven tillfallit den raske trettonåringen, som dessutom, under de två år han varit till sjöss, troget hemsändt alla sina besparingar till sin mor och trenne yngre syskon? Männe ej rätt mången äfven här "i det fjerran landet" instämmer i de vänliga önsknningar för framgång och lycka, som kommit den unga *Perret* till del i hans hemland, der han nu genomgått navigationsskolan i Brest för att, som vi hoppas, allt framgent utmärka sig i sitt yrke?

L. S.

XXVI. — GUMMANS MORGONBETRAKTELSE *).

Gud ske lof! att när jag vaknar opp
 Har jag straxt min lilla muntra brasa,
 Snygga, varma kläder för min kropp,
 Och behöfver ej för vintern fasa.
 Får jag så min kära kaffekopp,
 Dertill smör på skorporna som frasa,

*) Insändt.

Tycker jag mig stå på lyckans höjd,
Känner mig så innerligt förnöjd.

Tittar solen genom fönstren in
Syn's mig allting straxt så hjertans roligt,
Med ett lifvadt, varmt och tacksamt sinn',
Blickar jag mot himlen upp förtroligt.
I den lilla värld, som nu är min,
Lyser allt emot mig gladt och soligt,
Allt hvad jag af lyckan bergat har
Skönt förgylls af morgonsolen klar.

Jag mig känner rik som trots en kung,
Ty jag har det lilla jag behöfver,
Och i botten af min penningpung
Någongång ock litet derutöfver.
Sannt det är, att jag ej mer är ung —
Men den sorgen minnets vaggsång söfver —
Och med lif och värma i min själ
Bergar jag mig utan ungdom väl.

Lifvets vexlingar jag pröfvat på;
Har fått lära mig hvad resan galler,
Vet väl hur det känns det der: får gå!
När man slutligt hoppets fackla fäller.
Nå ja! — lifvet är nog bra ändå
Fast ej alltid bjuds på karameller;
Jag har fått af både surt och sött
Har ej orsak alls att vara stött.

Mycken sorg och oro, synd och brott
Vet jag väl i denna världen finnas.
Skulle jag för den skull sörja blott —
Säg mig dock, hvad dermed skulle vinnas?
Jag förtror åt Gud hvar menskas lott,
Viss att nåd och hjälp hos Honom finnas;
Om Han mig till verktyg passa tror,
Hittar Han nog rätt på hvar jag bor.

Litet nog jag verkat, det är sannt.
 Ja, må Herren det förlåta gumman!
 Vidt och bredt hon tänkt, och högt och grannt,
 Men ej mer — man måste lyda trumman.
 Verldens bank blott till en kopparslant
 Henne slagit, det är hufvudsumman;
 Men lik godt hvad värde myntet har,
 Blott den rätta pregeln står der klar.

Ingen ta's med mig om mitt och ditt,
 Afund jag ej väckt, ej heller känner.
 Jag med verlden länge varit qvitt,
 Ingen nöjets lust mig nå'snin bränner;
 Men jag ler och skämtar gladt och fritt
 Ännu någon gång bland goda vänner.
 Gud ske lof! vår Herre sparat har
 Glädje än för gummans gamla dar.

E. . th.

XXVII. — RÄDDNINGSSANSTALTER FÖR FALLNA QVINNOR.

Behovvet af sådana anstalter är, ty värr, blott alltför allmänt känt och erkänt öfver allt hvarrest civilisationen gått fram, bjudande fritt sina rikliga håfvor att brukas eller missbrukas. Att Sverige och i all synnerhet Stockholm under det långvariga fredliga åtnjutandet af civilisationens välsignelser icke i mindre grad än andra länder och hufvudstäder erfarit dess förbannelse, det utvisa hvarje års nativitetslistor (de sista öfver hufvudstaden framställande förhållandet mellan oäkta och äkta barn såsom 1 till 4); det röjer sig på ett sorgligt sätt i våra fångelser i fångvaktarnes svar på frågor om de brott, för hvilka den eller den unga qvinnan med vackra drag men skygg blick, blifvit dömd — ett svar som ljuder förfärligare, ju oftare och tätare det återkommer under det växande tilloppet af detta slags brottslingar — svaret: "barnamörderskor"; det röjer slutligen äfven en liten skrift, som under benämning-

gen: *Sedlighetstilståndet i Sverige, bedömdt af utländningen*, i dessa dagar läres meddelas allmänheten*); att behovet åtminstone till viss grad är känt och erkänt, det ådagalägger äfven de räddningsanstalter för lastens offer som under det sednaste decenniet uppstått i Stockholm.

Orsaken till ett kringgripande sedeförderf samt möjligheten att hämma och i någon mån förekomma det, utgör en af det moderna samhällets ännu olösta lifsfrågor, och kunna naturligtvis här ej afhandlas. Att de äro i ordets egentligaste mening brinnande frågor, sådana som stå för lifvet, såsom man säger, det läres dock ingen neka, äfven om man med grämlse måste erkänna att föga eller intet blifvit gjordt, för att gifva dem en nöjaktig lösning. Det enda synliga beviset på en verksamhet i denna riktning framgår ur den enskilda välgörenhetens annaler, och äfven dessa hafva ej hunnit längre än till försöken att, såsom ofvan är antydt, rädda hvad som räddas kan af det redan förderfvade. Men äfven detta är ett stort, ett herrligt, den christliga kärlekens värf, som kräfver större uppoffringar, mera fördragsamhet, ödmjukhet, förtröstan och kärlek än kanske något annat. Vi vilja här meddela några uppgifter om den räddande verksamhet, som i detta afseende eger rum hos oss och i andra länder, börjande med en skildring, hemtad ur den lilla diakonistidningen Olive-bladet.

"Magdalenahem,

så har man kallat de hem, som den christliga kärleken erbjuder åt fallna kvinnor, då de önska öfvergifva syndens nästen, då de lemna fängelset o. s. v. Det yttersta ändamålet med dessa hem angifver namnet: det är att få dem till Jesu fötter, att der begråta sin synd, att der få förlåtelse, att derifrån gå ut i verlden med frid i sina hjertan och kraft till en ny vandel. Luc. 7: 37, ff. Till den ändan vill man i Magdalenahemmen bereda dem tillfälle till besinning i andeligt afseende, till nyttigt arbete och såmedelst äfven en återgång till samhället och dess tienst. Tvenne sådana hem finnas i Stockholm.

*) Denna lilla uppsats är hemtad ur det vidt spridda arbetet: *London Labour and the London Poor*, och kommer, efter hvad man sagt oss, inom kort att offentliggöras, antingen såsom broschyr eller i en tidning.

Det ena, stiftadt år 1852, står i sammanhang med Diakonissanstalten; det andra, stiftadt 1861 af H. K. H. Hertiginnan af Östergöthland. Ingen annan än den som vistats i Stockholm och fått blicka in uti dess hemska inre förhållanden, kan föreställa sig de härjningar, som lasten här anställer. Dessa härjningar äro förfärliga. Och offren utgöras icke endast af unga qvinnor af Stockholms egen befolkning, Det är allmänt bekant huru af dem, som i stor mängd från landsorten begifva sig hit för att söka tjenst, ganska många falla ett offer för lasten. Af usla medsystrar erbjudas de, redan då de gå i land från ångbåtarne, som det kan synas, goda tjenester. De oerfarna landfflickorna äro snart anställda vid något Café, utskänkningsställe eller värdshus och så ligger vägen öppen till allt elände. De skola kläda sig bättre än förr, så komma de i skuld, och, då de ej kunna betala, sättes det nu — ofta just af dem, som från början tagit dem om hand — i deras val, om de vilja lemnas åt polisen eller lemna sig åt lasten. De börja med det senare och sluta ofta nog i cellen. Vi veta af de erfarenheter Magdalenahemmet erbjuder, att det gått på detta sätt med mer än en ung qvinna, som kommit upp till Stockholm frisk och i viss mening oförderfvad. Ifrån fängelser och ifrån sjukhus är det nu som Magdalenahemmen till största delen befolkas, Det är lätt att förstå huru hos mången af dessa arma qvinnor, då de få erfa de sorgliga frukterna af syndalifvet, åtminstone vissa tider, skall uppstå leda vid sådant lif; likasom de efter slutad fängelsetid komma i behof af någon, som vill taga dem i "försvar". Det är derföre icke ovanligt, att de sjelfva anmäla sig för intagande å Magdalenahemmet. Att orsaken till en sådan begäran icke alltid är den, att de vilja blifva andra menniskor, får man nog ofta erfa, sedan de vistats någon tid vid hemmet. Detta begagnas ofta af dem endast såsom en tillflyktsort, till dess de på behändigt sätt kunna komma undan. Eller låg detta icke uti deras afsigt då de sökte inträde, men de gamla lustarne vaknade ånyo och Magdalenahemmet med dess arbete och ordningar, blef dem för trångt och tungt. Emellertid kunde man icke neka dem inträde, der icke utrymmet hindrade att intaga flera än som redan blifvit mottagna.

Sådant är nu Magdalenahemmets arbetsfält. Hvem ser icke huru svårt detta skall vara, huru mycken kärlek, tåla-

mod, vishet och allvar, här skall behövas, om *något*, om *någon* skall vinnas! Men hvem ser icke också huru nödvändigt detta är! Dock hvad förslår ett eller två Magdalenahem för så många arma qvinnor! Det Magdalenahem, som står i sammanhang med Diakoniss-anstalten, har icke utrymme för flera än 14 qvinnor. Vid tvenne riksdagar hafva motioner inom olika stånd blifvit väckta om bidrag från statens sida åt detta hem, dels för att kunna utvidga det, dels för att kunna på ett mera lämpligt sätt anordna det, så att de, som nyss blifvit intagne icke skulle behöfva vara tillsammans med dem, som någon längre tid vistats vid hemmet och visat tecken till förbättring. Dessa motioner hafva dock blifvit afslagne och vi äro sålunda — såsom kanske också bäst är — hänvisade till enskildas deltagande och understöd. Men sådant deltagande ville vi med dessa rader påkalla, icke blott för Magdalenahemmet i Stockholm och dess arma innevånare, utan för alla dessa olyckliga. På dem är, tyvärr, ingen brist. Magdalenahemmet sjelft är icke heller afsedt endast för dem, som der kunna intagas. I likhet med andra grenar af Diakoniss-anstalten är det ämnadt att vara ej blott en barmhertighetsinrättning, utan ock en öfningskola för de diakonissor, hvilkas lust och fallenhet ligga åt detta håll. Här kunna de få öfning i att umgås med och rätt behandla fallna qvinnor och sedan med denna öfning gagna, der man annorstädes ville inrätta Magdalenahem. För detta ändamål, att förestå Magdalenahem, har ingen diakonissa blifvit begärd från anstalten. Deraf våga vi visserligen icke sluta till hvarken att man ej tänkt på inrättandet af dylika hem, eller att de arma fallna qvinnorna skulle vara helt lemnade å sido. Men männe icke ändå något mera kunde göras för dem, än hvad i allmänhet sker? Vi inse mycket väl hvilka stora svårigheter, som träda hindrande i vägen för upprättandet af särskilda Magdalenahem. Vi medgifva ock gerna att Magdalenahemmet i Stockholm icke har att framlägga några lysande följder af sin verksamhet; att de synliga frukterna äro ganska ringa; vi se att dess årsberättelse innehåller förödmjukande bekännelser af huru jemförelsevis litet kunnat uträttas. Men härpå få vi icke se; härpå få vi icke taga oss anledning att draga oss tillbaka från detta bekymmersamma område för den christliga kärlekens arbete. Det är ju dessutom icke blott genom att inrätta Magdalenahem, som man

kan räcka de fallna kvinnorna en kärlekens räddande hand. Räckes den endast ut i kärlek och tålmod — ty tålmod göres här behof — då skall den ock finna det lämpligaste sätt att något göra. Det vore ingen ringa sak om t. ex. man kunde finna ett och annat christligt sinnadt, allvarligt husbondefolk, som, för Herrans och de fallnas skull, mot skälig ersättning, i sitt hus och arbete ville mottaga sådana kvinnor, innan de ännu äro rent af förstörda. Visserligen förutsätter detta en försakelse och ett tålmod, som icke låter sig finna inom hvilket christligt hus som helst. Men vi måste förutsätta att de finnas och så öfva både oss sjelfva och andra att i vår mån verkligen något göra i Hans efterföljd, som *kom att söka och frälsa det som förtappadt var*. Han, Herren Jesus Christus, de förtappades Frälsare, gifve oss af sin kärlek och af sitt sinne!“

Så långt författaren i Olive-bladet, hvars gripande skildring vi i det närmaste ordagrannat återgifvit.

Ur Magdalenahemmets sista årsberättelse bifoga vi följande uppgifter:

Från den 1 Juli 1863 till samma tid år 1864 hafva å Magdalenahemmet varit intagne 36 kvinnor, hvilka vistats der olika länge, från några dagar ända till hela året, och tillsammanstaget för alla kvinnorna 3,293 dagar, eller i medeltal 91 dagar för hvar och en. På en gång hafva i medeltal 9 kvinnor varit intagna. Af de 36 kvinnorna hafva 12 kommit från korrektionshus och straff-fängelse och 1 från kurhuset, 3 hafva blifvit skickade från polisen, hvaremot de öfriga 20 kvinnorna, åtminstone närmaste tiden före deras intagning, vistats på fri fot och i allmänhet fört en oordentlig lefnad. Af hela antalet hafva 19 icke varit för brott straffade, men 17 förut undergått straff.

Med Magdalenahemmet är äfven förenadt ett hem för vanartade flickor, som står under ledning af en diakonissa*).

Det andra, af Hertiginnan af Östergöthland stiftade, räddningsanstalten i samma syfte bär namn af *Hemmet för fri-*

*) En uppmaning har nyligen utgått från dessa anstalter till husmödrar och andra fruntimmer, att de ville hopsamla lappar af alla slag, aflagda plagg m. m. hvilket allt man der förstår att vända sig till nytta. "Söken på vindar, i skrubbar", beder man, "det minsta är oss nyttigt — lappar, ej större än ett öre — allt som J ansen odugligt och förkastet — samlen det allt och skänken åt oss!" Mätte våra läsare behjerta den enkla bönen!

gifna kvinnor och är afsedd endast för dem, som lemna fängelset, då de vanligen utan laga försvar, brännmärkta af lagen och utan tillflykt undan skammen och det allmänna föraktet snart sagdt tvingas tillbaka in på lastens eller brottets bana. Att genom allvarlig men kärleksfull omvårdnad vänja de olyckliga vid frihetens bruk, söka göra dem värdiga sina medmänniskors förtroende och bereda dem tillfälle att med sitt arbete ärligt och anständigt försörja sig — korteligen att söka försona dem med Gud och människor — se der detta, likasom det nyss skildrade räddningshemmets uppgift. Resultaterna synas hafva varit likartade: mycken missräkning och någon framgång. Af de 17 kvinnor som under de första 3:ne åren varit intagna i hemmet hade, enligt uppgifterna i 1863 års berättelse, 4 gifvit godt hopp om sig. Af sorgligt intresse är den i samma berättelse meddelade historiken öfver de olyckliga kvinnorna.

En glädje är att se den kärleksfulla men allvarliga omsorg föreständerskorna i båda de här nämnda Räddningshemmen egna de arma, och det outtröttliga nit, den aldrig svikande förtröstan hvarmed de fullgöra sitt själfälagda, uppoffrande kärleksverk. Den tanken tvingar sig ovilkorligen på en efter ett dylikt besök: "sådana offer kunna ej vara gjorda förgäfves".

Till dessa teckningar af Svenska räddningsanstalter bifoga vi följande korta uppgifter från England och Tyskland, hvilka äro af intresse äfven därför att de anvisa nya vägar till samma mål.

Bland de af Londons välgörenhetsinrättningar, hvilka afse att i någon mån förekomma och upphäfva ett lastbart lefnadsätt bland den kvinliga befolkningen, är det en som torde förtjena särskild uppmärksamhet så väl för framgången af dess bemödanden som genom den omständigheten att dess verksamhet vidtager just då andra välgörande stiftelser hafva avslutat sitt dagliga arbete.

Den har fått namn af *the Midnight Meetings* och utgör ett slags fortsättning med förstärkta krafter af den för längre tid sedan af *Lieutenant Blackmore* stiftade "*Moonlight mission*".

"*Midnattsmötena*" ega rum i olika delar af staden och hafva dragit till sig en stor mängd unga kvinnor, hvilkas lefnadsätt kommer dem att föredraga mörkrets tid framför ljusets, och hvilka icke under något vilkor kunnat förmås att under dagen infinna sig. De uppgifter om dessa möten, hvilka tid tid efter annan stå att läsa i de engelska tidningarne och som äfven blifvit meddelade i offentliga handlingar, vittna om det

välgörande inflytande de utöfva, i det de återkallat mången olycklig ung qvinna från lastens bana.

Midnattsmötena äsyfta ett verkliggörande af den bibliska parabeln i det de från vägar och stigar locka och nödga vandrarna till bröllopfesten; och de, hvilka varit närvarande vid dessa sammankomster, skildra intrycket af denna anblick såsom ett af dem, hvilka aldrig kunna utplånas.

Under de tio sista åren har antalet hem och förbättringsanstalter för fallna qvinnor i London fördubblats. Der finnas inalles omkring 50 dylika anstalter, deri inberäknade de slöjdskolor, som i samma syfte blifvit upprättade. Kostnaden för dessa inrättningar uppgår sammanlagdt till omkring 50,000 pund sterl. årligen, deraf större delen insamlas genom frivilliga bidrag. Det uppgifves att, år 1863, 4,000 personer varit under inflytande af denna välgörande christliga verksamhet, och man hoppas att en ej ringa del af dem derigenom blifvit varaktigt förbättrade, ehuru det är omöjligt att i detta afseende framlägga några bestämda eller afgörande resultat. Enligt utgifvaren af det berömda arbetet *London Labour and the London Poor*, skulle, af de 4,000, 600 blifvit dels återgifna åt sina familjer eller anhöriga, dels anställda i tjänst, der de gifvit bevis på en tillfredsställande yttre förändring, många äfven på en från grunden förbättrad sinnesriktning.

Bland räddningsanstalter i samma syfte, är en på senare tider anlagd i det lilla samfund af välgörande stiftelser, som den berömde tyske religionsläraren Pastor *Löhr* bildat i sin hemort, den lilla byn *Neu Dettelsau* i Bayern. Utom ett Magdalenahem i vanlig bemärkelse har man der nemligen äfven en särskild uppfostringsanstalt för sådana flickor om 12 till 18 år, hvilka, tilltalade inför rätta och dömda att förvisas till en eller annan af de vanliga straffanstalterna, i stället, enligt öfverenskommelse mellan Bayerska regeringen och Diakoniansanstalten i Dettelsau, samtliga försändas till den ofvannämnde under dess ledning stående räddningsskolan.

Se der några få drag af den christliga kärlekens verk i denna riktning. Huru många återstode ej att nämna! Och dock kunde man väl med lärjungarne fråga: "hvad förslår det bland så många?" Blott En finnes, som kan göra det lilla tillräckligt genom att ingjuta något af sin gudomliga kraft i det svaga människoverket. Må vi bedja att så sker!

Esselde.

XXVIII. — SJUKVÅRDS-FÖRENINGENS FÖRSTA
SAMMANTRÄDE d. 24 MAJ 1865.

Medan vår lilla uppsats i förra häftet om den nybildade sjukvårdsföreningen ännu låg under pressen, kallades föreningen till sin första årssammankomst i Stockholm d. 24:de Maj. Vi vilja här lemna en kort redogörelse för de väsendtligaste förhandlingarne och beledsaga dem med några anmärkningar. Dit hör naturligtvis i första rummet upplysningarne om resultatet af det verkställande Utskottets inbjudningar till allmänheten att ingå i föreningen och med sina penningebidrag möjliggöra dess verksamhet. Enligt den af sekreteraren upplästa berättelsen om föreningens verksamhet från dess stiftande, har inbjudningen, åtföljd af förslag till stadgar, blifvit afsänd till 270 i olika orter bosatte personer, nemligen samtliga hrr landshöfdingar, regements- och corpschefer, 118 öfverbefälhafvare för skarpskytteföreningar, borgmästare i några af rikets större städer samt åtskilliga enskilda personer. De hittills inkomna listorna gifva vid handen, att föreningens syftemål temligen allmänt och i synnerhet på vissa orter med mycken värma omfattas. Antalet kände medlemmar uppgår nemligen till 2,234 och summan af de tecknade bidragen utgör 7,435 rdr 79 öre. Endast något mer än halfva antalet af de utsända anteckningslistorna har emellertid till utskottet återkommit och särskildt hafva regements- och corpscheferna begärt förlängd anteckningstid för att kunna afvakta regementenas samlande å sina möten.

Till det väsendtligaste räkna vi för öfrigt allt, som har afseende på kvinnans andel i föreningens verksamhet, och den ställning hon dervid kommer att intaga, beroende af de föreskrifter, föreningen i detta fall har uppställt, eller kommer att uppställa*). — Att döma af den första sammankomsten, der intet enda af hithörande ämnen väckte nog intresse, för att föranleda någon diskussion, synes vigten af denna frå-

*) Denna åsigt torde vara berättigad så väl på grund af Tidskriftens syfte, som af den vikt Föreningen sjelf synes fästa vid bildandet af qvinliga sjukvårdsbiträden — ett mål, kring hvilket den i fredstid vill koncentrera hela sin verksamhet. Se vidare härom sid. 211.

ga, i vår tanke en lifsfråga, på hvilken föreningens hela vara eller icke vara ytterst kommer att bero, ännu icke ha blifvit klart uppfattad. Det torde därför vara så mycket mera skäl att här i någon mån söka belysa den.

Vi hänvisa således läsaren till referaten i N. Dagl. Allehanda n:o 130 A, samt Aftonbladet n:o 123, 127 för erhållande af en fullständig öfversigt af de frågor, som under sammankonsten utgjorde ämne för öfverläggningar, deribland den svenska Föreningens ställning till det internationella sjukvårdsförbundet och dess centralkomité i Genève onekligen intog första rummet.

Förhållandet mellan den frivilliga sjukvårdsföreningen och de militära myndigheterna föranledde äfven någon diskussion vid sammankonsten; men då den dels icke tycktes leda till något resultat, dels ligger utom omfånget för vårt bedömande, lemna vi äfven den åsido, för att öfvergå till den i vår tanke viktigaste af sammankonstens förhandlingar — *Qvinnans andel i Sjukvårdsföreningens verksamhet.*

Denna fråga hade icke varit berörd, hvarken i de föreslagna stadgarne eller i inbjudningen till allmänheten. Det var först vid den ofvannämnda sammankonsten, som föreningens ordförande, H. K. H. Prins Oscar, efter att hafva på ett klart och lefvande sätt skildrat behovet och betydelsen af det människokärlekens värf, som föreningen tagit till sin uppgift, äfven riktade några ord af ett rikt och varmt hjertas vältalighet omedelbart till Sveriges qvinnor, öppet erkännande att på dem den större delen af det viktiga värfvets mödor och dyra ansvar komme att hvila, samt uttalande den vissa förhoppningen, att den svenska nationen ej förgäfves skulle lita på sina qvinnors kärlek till folk och land; att makar, söner, bröder ej förgäfves skulle vädja till hustrurs, mödrars och systrars uppoffrande trohet och kärlek i vården om dem, som stå redo att med lif och blod värna om hemmets frid.

I den derefter upplästa berättelsen öfver verkställande utskottets åtgärder för föreningens ändamål, nämndes bland annat äfven, att skrifvelse afgått till London för erhållande af upplysningar om vilkoren för undervisnings lemnan vid den till minne af miss *Nightingales* tjänster under Krimkriget, stiftade inrättning för bildande af sjuksköterskor. *Föreningens viktigaste omsorg i fredstid, på hvilken större delen af dess årliga inkomster borde användas, förklarade utskottet vara bildandet af sjukbiträden, redo att vid ett*

fredsbrott tjänstgöra vid fältsjukhusen. Härtill ansåg utskottet ur flera synpunkter qvinnan lämpligast — bland annat äfven därför att hon troligen i fredstid skulle egna sig åt den privata sjukvården och der vinna ytterligare öfning i sitt kall på samma gång hon der fyllde en länge erkänd brist. På dessa skäl, fortför berättelsen, har utskottet beslutit redan nu gå i författning om bildandet af sjukbiträden och har i denna afsigt i skrifvelse af den 4 April till läkarne vid länslasaretten samt några större sjukinrättningar hemställt, om hrr läkare i detta hänseende ville tillmötesgå utskottets önskan och i sådant fall

1:o hos de resp. direktionerna utverka tillstånd att ett på förhand bestämdt antal, måtte årligen, under den tid som synes lämpligast, vinna inträde inom lasarettet för att derstädes vid sjuksängarne öfvas i sjukas skötsel; och

2:o lemna de ifrågavarande sjukbiträdena anvisning och ledning för genomgående af någon lämplig kurs under tjänstgöringstiden, t. ex. Wistrands "Minnesbok för sjukvårdsmenskap" eller någon annan dylik hjälpreda. Slutligen hemställde utskottet, att hrr lasarettsläkare efter behörig pröfning af de anmälda personerna ville meddela utskottet sin åsigt om deras lämplighet för ifrågavarande tjänst samt efter slutad kurs afgifva ett intyg öfver deras ådagalagda fallenhet, flit och uppförande.

Svar å denna skrifvelse hafva från de fleste af bemälda hrr läkare redan ingått och har utskottet haft glädjen se dem med beredvillighet gå dess önsknningar till mötes.

I afseende å bestämmandet af sättet och villkoren för sjukbiträdenas bildande har utskottet fastställt följande hufvudgrunder:

1:o att till sjukbiträdena tillsvidare blott böra antagas qvinnor, hvilka med fallenhet för sjukvård äro hågade att frivilligt deråt egna sig;

2:o att de qvinliga sjukvårdsbiträdenas ålder ej får öfverstiga 40 och ej understiga 25 år;

3:o att anmälningar till erhållande af nödig undervisning vid sjukhusen böra i Stockholm inlemnas till föreningens vice ordförande och i landsorten, der filialafdelningar finnas, till dessas ordförande, och om sådane ej existera, till de resp. lasarettsläkarne;

4:o att anmälan bör åtföljas af ett intyg om hedrande vandel, utfärdadt af tvenne i orten kände och aktade personer;

5:o att de, som under lärotiden ej sjelfva kunna bekosta sitt underhåll, skola sådant vid anmälan tillkännagifva;

6:o att de antagna sjuksköterskorna skola åtnjuta kostnadsfri undervisning efter fastställd lärokurs;

7:o att sjukbiträdena skola vara förpligtade att vid utbrytande krig inställa sig på kallelse och tjänstgöra der utskottet dem beordrar, samt att befrielse härifrån blott erhålles om behörigen vitsordade giltiga skäl kunna anföras;

8:o att såsom följd af mom. 7 sjukbiträdena skola vara pligtiga att hos vederbörande tillkännagifva å ställe, der anmälan skett, ombyte af vistelseort eller förändring af lefnadsställning, som nödgar dem frångå sina åtagna förbindelser;

9:o att med hvarje sjukbiträde kontrakt enligt tryckt formulär skall upprättas, angående de i föregående momenter fastställda villkor och åligganden; och

10:o att till befordrande af dessa sjuksköterskors användning i den civila

sjukvården, hvarigenom en fördel äfven för dem sjelfva beredes, årligen i allmänna tidningar dels i Stockholm dels i landsorten bör införas en förteckning på examinerade sjuksköterskor och deras adresser jämte någon lämplig rekommendation.

Dessa föreskrifter synas oss vara af tillräcklig vikt att hafva föranledt någon diskussion. Om föreningens medlemmar fått tillfälle att före sammankomsten genomse dessa handlingar, för att om dem bilda sig ett stadgadt omdöme, hade väl ock troligen någon upptagit vissa af de viktigaste punkter, hvilka hade kräft en närmare bestämmelse. Deribland främst mom. 3 och 4 i de sist anförda föreskrifterna. Den förra lemnar läsaren i okunnighet om hvilken auktoritet, som kommer att bestämma det maktpåliggande valet af anmälda sjukvårdskandidater, och man frågar sig helt naturligt: skall denna auktoritet utgöras, i Stockholm, af det Verkställande utskottet eller af dess vice ordförande ensamt? i landsorten af hvilken lasarettsläkare som helst? Hvad mom. 4 beträffar, så torde väl de flesta hafva önskat några närmare bestämmelser rörande de personer, som komma att intyga den sökandes vandel. Mången åtnjuter i vårt land aktning utan att vara eller ens hafva rättighet att vara särdeles noggrann med afseende på sin nästas sedliga vandel. Ett intyg af sådana personer skulle således *kunna* betyda föga eller intet, helst om det sedan skall prövas af en auktoritet, för hvilken både de sjelfva och den, hvars redbara vandel de vitsordat, äro fullkomligt fremmande.

Ingendera af ofvannämnda punkter, lika litet som föreskrifterna i öfrigt, förutsätter att något qvinligt element bör ingå hvarken i vitsordandet, i antagandet eller i den derpå följande undervisningen och ledningen af de blifvande sjukbiträdena, *hvilka dock böra utgöras endast af kvinnor!*

Man kan visserligen invända att uttrycket "tvenne personer" (mom. 4) *kan* innebära, eller åtminstone icke utesluter möjligheten af ett qvinligt förord. Men kannedomen om den ringa vikt qvinnans "personlighet" ännu anses ega utanför den slutna familjekretsen, och erfarenheten af huru hennes omdöme lemnats utom räkningen i alla allmänna frågor, äfven då de berört hennes heligaste intressen, berättiga fullkomligt till det antagandet, att mängden kommer att anse det obestämda talesättet "tvenne personer" liktydigt med tvenne män, om äfven Verkställande Utskottet skulle önskat det mindre ensidigt tolkat. *Så vida man kan döma af de hittills gifna*

föreskriferna är det således möjligt, ja sannolikt, att den nya institutionen kommer att sakna all qvinlig uppsigt och ledning.

Nu visar dock erfarenheten att alla inrättningar, som använda qvinliga arbetare i större mängd, då de ej stå omedelbart under en god qvinlig ledning, urarta till ett slags mer eller mindre tolererade tillhåll för lättsinne och osedlighet, och i följd deraf sjunka i anseende, så att ärbara och rätttänkande kvinnor blott i yttersta nödfall egna sig åt dithörande yrken. Såsom exempel af lägsta grad, behöfva vi blott påpeka lifvet inom våra större fabriker; ett trappsteg högre upp åter, förhållandet bland en stor del af dem, hvilka begagna undervisningen i den gren af läkarekonsten, som är upplåten för den svenska qvinnan. Eller jemföre man blott sjuksköterskornas sedliga ståndpunkt inom de flesta af våra offentliga sjukhus, der all högre qvinlig ledning saknas, med den inom Diakoniss-sjukhuset i Stockholm, der den bildade qvinnan leder och öfvervakar sjukvården.

Huru ytterst viktigt det är, att den blifvande sjukvårds-corpsen må komma att stå höjd öfver all misstanke, så väl för institutionens eget anseende, inom och utom landet, som på det att den ej måtte bortvisa från sin verksamhet våra äldste och bästa kvinnor af alla stånd, det behöfva vi ej påpeka. Och säkerligen kan ingen vara mera mån om förenings anseende än de menniskoälskande och ädelsinnade män, hvilka den har att tacka för sin tillvaro. De hafva blott *hittills*, bland alla sina förträffliga åtgärder i öfrigt, förbisett en sak — ett vilkor — det att qvinnan måste tagas med i arbetet för menskligt väl — icke såsom ett blott verktyg i en annans hand, men såsom *på sitt område* ledande, riktande, bildande — om detta arbete skall nå sitt mål.

Det synes dock så naturligt, att en institution, bygd nästan uteslutande på kvinnokraft (den sedliga så väl som den fysiska, båda lydande under den christliga kärlekens milda allmakt) äfven i någon mån måste stå under qvinlig ledning; *att således kvinnans klarsynthet och moraliska finkänslighet måste rådfrågas vid valet af de anmälda sjukbiträdena, hennes vitsord i fråga om de sökandes vandel icke blott möjliggöras men i föreskrifterna tydligt fordras, och slutligen att ledningen och den väsentligaste prak-*

tiska bildningen af de blifvande sjukbiträdena måste anförtros åt ädla, upplysta, för sitt kall bildade qvinnor. Allt detta synes så klart, så i ögonen fallande, att vi nästan våga taga för gifvet att det Verkställande Utskottet kommer att i tillämpningen godtgöra hvad som möjligen i teorien blifvit försunmadt eller förbisedt och hvilket vi här, såsom en den svenska qvinnans målsman, och tillika en varm vän af Föreningen och dess syfte, ansett oss böra påpeka.

Vi hoppas således att bildandet af lämpliga förestånderskor måtte blifva Föreningens första åtgärd i denna riktning — en förhoppning, som bestyrkes genom den i sekreterarens berättelse omnämnda skrifvelsen till den Nightingaleska bildningsanstalten för sjukvårderskor i London. Men de blifvande förestånderskorna må nu bildas utom eller inom landet, måtte man endast gifva sig tid, tills de hunnit bli fullt skickliga för sitt kall, fullt värdiga sin uppgift, *och först sedan anordna den öfriga undervisningen.* Då vi förmoda att denna undervisning kommer att koncentreras på några få punkter i landet, der större sjukhus finnas upprättade, synes till en början blott ett fåtal qvinliga ledare behövas, hvilka ju då äfven kunde åläggas att, i samråd med läkaren, pröfva de anmälda sjukbiträdenas lämplighet och uppsätta förslag till val att insändas till centralkomitén, hvilken, såsom vi förmoda, kommer att förbehålla sig det slutliga afgörandet. Den ena af de personer, hvilka, enligt mom. 4, skola lemna intyg om den sökandes vandel, borde alltid vara ett fruntimmer, inom stad, helst medlem af någon bland de välgörande föreningar, hvilka vanligen stå i nära beröring med kommunens qvinliga medlemmar af olika bildningsgrad. Men icke nog härmed. Äfven det Verkställande Utskottet i Stockholm tro vi borde bilda en pröfningskomité af några bland sina egna medlemmar, samt ett lika antal fruntimmer, valda bland de verksammaste medlemmarne af hufvudstadens skyddsföreningar, för att granska de insända förslagen och bestämma det slutliga valet.

Endast sålunda, uppuren och ledd af rensinnade och menniskoälskande qvinnor, tro vi att den blifvande sjukvårdsinstitutionen skall kunna intaga en ståndpunkt som är den värdig; endast på dessa vilkor skall den kunna tillvinna sig deltagande och medverkan äfven från bättre lottade samhällsklasser, hvarförutan den *frivilliga* sjukvården svårigen kan

utlofvas. Vi tro, med ett ord, att endast under ädla, upp-
lysta och varmhjertade kvinnors ledning och inflytande skall
den institution, hvars bildande utgör föreningens mål, blifva
allt hvad den kan och bör -- *en välsignelse för den li-
dande menskligheten i freds- såväl som i krigstid.*)*

L—d.

XXIX. — VÅR PORTFÖLJ.

I S:t Catharina Församling har under den förflytna vintern en ny an-
ordning blifvit träffad med afseende på ordnings- och fattigvårdsväsendet.
Flera ansedda fruntimmer hafva nemligen blifvit anmodade att inom vissa
distrikter tjänstgöra såsom ett slags bitråden åt ordningsnämnden, dock med
vissa begränsade områden för sin verksamhet under samverkan med fattig-
vård och ordningsnämnd, i det närmaste lika med det förslag som i denna
Tidskrift häftet 1 ärg. 6 pag 14 är framställt. Den nya anordningen har,
efter hvad vi hört, blifvit åvägabragt genom en inom kommunen mycket
verksam man, hvilken äfven var en bland dem, som vid Stadsfullmäktiges
öfverläggning i ämnet ifrigast talade för kvinnors deltagande i fattigvården.
Resultatet har varit så godt, att man beslutat för kommande år tillsätta ett
större antal sådana ordningens qvinliga befordrare, hvilken befattning äfven
flera fruntimmer inom församlingen förklarar sig villiga att bestrida.

Under förliden höst bildade t. f. professorn vid gymnastiska centralinsti-
tutet, dr Hartelius, en undervisningskurs för fruntimmer i de flesta ämnen
hvilka för examen vid institutet fordras, såsom anatomi, fysiologi, rörelse-
lära, frisk- och sjukgymnastik m. m. Denna kurs afslutades den 29 maj
detta år, då 4 lärjungar med heder aflade sin examen. Den ena af
dessa, m:ll Wendela Ling, dotter af den store gymnastikern, har redan i
flere år förestått en privat flickgymnastik, samt gifvit gymnastik i flere folk-
skolor och äfven i Seminarium för bildande af lärarinnor.

Ur årsberättelsen om verksamheten inom *Stockholms Söndagsskolor för
flickor* meddela vi följande för att i ett kommande häfte lemna en fullstän-
digare redogörelse för skolornas uppkomst, undervisningsplan m. m.

Lärjungarnes antal har varit:

Clara församlings Södra Söndagsskola	80.
d:o d:o Norra d:o	64.
Jacobs och Johannis församlings	65.
Ladugårdslands församlings	60.
Storkyrkoförsamlingens	60.
Catharina och Maria församlings	142.
Summa	471.

„Återblicken på skolornas verksamhet under det tilländalupna läsåret,

*) Sedan detta var skrifvet erfarar vi med glädje att Verkställande
utskottet ibland sig tillsatt en komité, hvilken eger att med sig
adjungera några för saken intresserade damer, för att öfverlägga
om de här ofvan berörda ämnen.

om än ej bekräftande allas förhoppningar, har dock på det hela varit uppmuntrande, i visst afseende mycket glädjande.

Söndagsskolorna hafva nemligen ett dubbelt syfte:

1:o Meddelandet af de nödvändigaste kunskaper åt äldre och yngre personer, som i förtid lemnat folkskolan eller af fattigdom hindras att bevista densamma.

2:o Närmandet mellan den bildade klassens och arbetssklassens döttrar till ömsesidig utveckling och förädling.

Det första ändamålet har ännu blott delvis och i ringa mån kunnat vinna: dock hafva resultaten, vi säga det med glädje, varit nog lofvande för att tillförsäkra en stigande framgång under kommande år, då lärarinnornas goda vilja och aldrig svikande intresse komma att allt mera understödjas af insigt och öfning i sättet att meddela undervisning.

Det andra ändamålet kan sägas redan vara uppnådt genom det förtroende och den ömsesidiga tillgifvenhet, som råder mellan lärarinnor och deras lärjungar, om än inflytandet deraf är en af dessa tysta omärkliga krafter, som verka i det osedda och först i en framtid visa några märkbara resultat.

Föreningen till förmån för Pauvres Honteuses i Stockholm är ett vackert bevis på huru mycket godt som med förenade krafter kan uträttas, äfven då man börjar i liten skala och med små medel. Vi meddela härom följande sammandrag ur en liten uppsats af Fr. Br. om *De gamla och asylet*.

«Grundadt för omkring två år sedan af en ädel och varmhjertad fru (framlidna grefvinnan v. Schwerin född Liljencrantz) nästan utan alla medel utom ett varmt hjerta och en energisk vilja, blef asylet för Pauvres Honteuses i Stockholm snart omfattadt af flera liksinnade fruntimmer, som bildade dess Direktion, i hvilken äfven ett par för saken nitälskande herrar (medicinalrådet Carlsson och protokollssekreteraren Arfvidsson) inträdde. Asylet har under denna goda styrelse haft att glädja sig åt en sakta men oafbruten förkofran. Vänliga händer hafva från flera håll utsträckts till dess understöd och det ser sig nu i stånd att i sitt skydd upptaga allt flera husvillor. För närvarande ger det rum åt 20 personer. Men icke nog härmed. Det var länge för Asylets beskyddarinnor ett verkligt lidande att veta det flertalet af de som der fått rum dock icke voro tryggade för — hungrens plåga. Innevarande år har direktionen trots sig kunna våga att erbjuda asylets innevararinnor en daglig måltid.» Sedan tillgångarne genom ett par rikliga donationer blifvit öfver förväntan stegrade har Föreningen under innevarande vår inköpt en egen gård med tillhörande trädgård vid Stora Surbrunnsgatan på norr, dit asylet i höst kommer att öfverflytta och der öppna en fristad för ännu tio husvillor.

«En stilla fristad och dagligt bröd, ett rum der de kunna tacka och bedja i frid innan de skiljas hädan, det är hvad asylet i vår hufvudstad vill erbjuda de lefnadströtta gamla som det tager i sitt skydd.»

Med dessa ord afslutar Fr. Br. sin korta berättelse, utan att röja hvems den första vänliga och frikostiga handen var, som utsträcktes till den unga inrättningens stöd och till utvidgning af dess välsignelserika verksamhet. Vi önska att det vore oss tillåtet att förråda hemligheten men måste nöja oss med att låta läsaren söka gissa den.